

citra ullum penitus sensum anima ipsa recedit, propterea & pulmo multum attolli
 & subsidere nequeat, tandemq; ubi moueri præterea non potest: expirado uita cum
 morte cõmutatur. Cum itaq; nobis per præcedentem sermonem satis ostensum sit,
 cor calidissimũ esse, anteaq; ad reliqua accedam, uellem illud summopere notatum,
 cor ipsum ex mente Galeni in censu & ambitu humidorum esse computandũ, quod
 patet ex primo de temperaturis ubi ita scribit. Verum cor paulo q̄ cutis minus est
 durum, iecur multo, itaq; etiam humidius q̄ cutis cor est, q̄to scilicet est mollius,
 unde profecto fidem frontemq; iuniorum desiderare compellor, qui affirmare susti-
 nent Galenum cor siccum primo de temperaturis posuisse, idq; passim & impune
 iactitant, uerum enim uero qui hæc ab eo suspicantur dicta, incessendi merito, coar-
 guendiq; tarditatis sunt, qui eum intelligere nequeant, & profecto surdissimis mihi
 esse auribus uidetur: qui uocem Galeni à nobis paulo ante citatam, tam contentam,
 illustremq; exaudire non possint. sed astringamus tandem, nec uagari amplius ora-
 tionem patiamur. Cor ergo principatum & pontificiũ obtinet in cæteras hominis
 particulas, cum caput & origo caloris sit, sine quo uita stare diu non potest, ut sa-
 tis à nobis sufficienter per præcedentem sermonẽ est explicatum, quo fit ut tantam
 noxam & labem, q̄tam reliqua membra stante uita non toleret atq; sustineat. So-
 lũ hoc uiscus (Plinius inquit) uitij non maceratur, nec uitæ supplicia trahit gra-
 uiora, læsumq; mortem affert præsentaneã, cæterisq; corruptis durat in corde uita
 litas, quod Arist. etiam num tertio de partibus animalium libenter amplecti uisus
 est cum dixit. Cor solum uiscerum atq; omnino partium corporis nullũ uitium pa-
 titur graue idq; recta ratione, cum enim principum corrumpitur, nihil est quod cæ-
 teris quæ inde pendeant, præbere auxilium possit. Indiciũ autem: q̄ nullum affe-
 ctum cor patiatur, q̄ in nulla hostia cor ita affectum uisum adhuc est, ut in
 cæteris uisceribus cernitur. hæc Arist. Tanta est uisceris principalis reueren-
 tia, tanta dignitas, tam grauis offensio. notandum tamen q̄ cum Arist. &
 medici cor nullam læsionem perpeti dicunt, intelligendum illud esse de solutione
 unitatis. nam malam intemperantiam ueluti febrem, aut palpitationem nihil du-
 bium est. febres cotidie à corde trahere ortum experimur. palpitatio uero huius
 uisceris (inquit Galenus quinto de locis affectis) pluribus integra ualitudine degẽ-
 tibus tum adolescentibus tum adultis subito sine alio manifesto accidenti euenire ui-
 sa est: atq; omnes eos sanguinis detractio iuuat. Ergo in corde simularium partium
 intemperies subitam mortẽ non inducunt. similiter nec duri tumores duritiesue in am-
 biente cor tunica prohibentes ne id commode dilatetur, quales in gallo sunt enati,
 quẽ Galenus dissecuisse se refert. nec uero humores aquei quales in pustulis aquo-

sis uisuntur, qui in continēti tunica interdū in tanta copia cumulātur, ut spatiū non
 relinquunt, quo cor ipsum se agitet, mori compellunt tam celeri nece, ut testatum fe-
 cit Galenus ex sinia quæ indies ignota causa ematiaretur, cuius ambiens cor peplius
 talibus humoribus tenuibus urinæq; persimilibus scatens fuerit repertus. at eæ quæ
 ad instrumentales partes pertinent, subito enecant, si talis solutio continui confirma-
 ta sit, & penetrans usq; ad uentres. tunc enim si ita sit, animans statim moritur. Si
 autem solutio continui tenuis & parua existat, & solum superficie tenuis substan-
 tiam cordis lancinet & soluat, morietur quidem animans, sed tamen poterit saltim
 prius per diem superesse. Testis huius rei locupletissimus Galenus est quinto de lo-
 cis affectis dum ait. Si ad uentrem cordis uulnus aliquando penetrauerit, protinus
magno cum sanguinis fluore hominem mori necessum est. idq; præcipue si sinistrae
partis uenter fuerit uulneratus. si uero non ad uentrem usq; pertingat uulnus, sed in
 cordis substantia consistat, ex ita affectis aliqui non solum ea die qua uulnerati fue-
 runt, sed sequenti quoq; nocte uiuere potuerunt, qui oborta deinde inflammatione
 extincti sunt. Cum igitur dicat Galenus citiorem sequi mortem ad uulnus uentricu-
 li sinistri q̄ dextri, patet obiter perfectiorem esse sinistrū dextro. Conciliator au-
 tem differentia quadragesimasexta & nonagesimasextima oppositum lippienti-
 bus oculis, saturniacisq; & cucurbitalibus leuis hallucinatus asseruit, quod ipse
 præcipue hijs rationibus astruit. primo quoniam uita & motu cessante in uentricu-
 lo sinistro per horulam percipietur in dextro, prius enim succumbit sinister, deinde
 uersus dextrum mors prorepat. secundo quoniam in strāgulatis omnis sanguis re-
 peritur in uenis, nihilq; in arterijs, quod nō posset aliūde uenire nisi quia uirtus cor-
 poris gubernatrix cum spiritibus & sanguine existentibus in arterijs strāgulatio-
 nis tempore concurrat ad cor, tanq̄ in arcem, & occupat partem dextram, ut quæ
 nobilior sit, & maius refugiū præstet. Verum (ut dixi) sinister specus perfectior
est, tum quia si uulneretur ocyor mors sequitur, ut ex Galeno dictum est, tum quia
 spiritus conceptaculum est, qui multo sanguini præstat. Voluit item expresse idem
 Galenus sexto de usu partium dum ait. minus autem orifitijs quæ sunt in sinistro
uentriculo quem medicis mos est appellare spiritualem, sunt illa principalia, quæ
 in altero eius uētriculo sunt: quem sanguineum cognominant. ad hæc cū dexter fue-
 rit institutus pulmonis gratia, sinister autem gratia ipsius uitæ: quis uertat in du-
 biū perfectiorem esse sinistrum. nā quod aiunt pulsificum motū & uitam, prius in
 sinistro urgēte morte q̄ in dextro deficere, id omnino falsum reputari possit. Nec
 defuerunt plurimi antiquorum qui non pulsare dextrum asseuerarent, quibus Gale-
 nus utriūq; cordis sinum pulsare, manifesto percipi asserat: & q̄ nudato animalis

sinister cordis
 uentriculus
 nobilior

corde, uix eius motus nisi forcipe comprehendatur, cōpesci possit, quin ē digitis elabatur, eo tamen modo rem sese habere testatur, q̄ animali ad mortem tendente prius inæ partes moueri desināt, & deinde paulatim ad bases motus deficiat, quas si quis comprimere uellet manibus, ne cicerentur, mors statim sequeretur. ait tamen, q̄ in auribus ipsius cordis, iam perfecte moribundo corde obscura quædam & exilis motio pernotatur, cum iam cor moueri desierit. & si illorum rationem sequi uelimus: illas angustias subibimus, & periculum promptum, ne cordis solas auriculas, ut dignitate præstātes, cæteris illius partibus omnibus præferamus. Nec uero si in sinistro prius defficere motum cōcedamus, quidpiam adhuc uir sapientissimus nos credere coget, dicere enim possumus sinistrum prius deffecisse, quoniam cum esset perfectius, non potuit diu malum sustinere, & ut Paulus de utribus aquarum loquens ait: alterationis procliuitas uirtuti magis q̄ uitio ascribēda est, aut quia cum corpus dextri subtile & molle, sinistri autem crassius nimis & densius fuerit cōstitūtū, difficilium sit ipsi uirtuti pulsificæ id mouere q̄ dextrum. Quia uero de motu postremum in cordis auribus defficente, meminimus, absurdumq̄ & inconsonum rationi esse uideatur, ut in enatis proficiscētibusq̄ a corde magis q̄ in ipso cordis corpore motus & latio perduret, inquirēdumq̄ per ocium admoneat Galenus: solutionemq̄ differat, quoniam eo loco aggressiones tantum anatomicas, non causas redde re moliatur. nos nihil (nam cursim mētem nostram explicare quid uetat?) absurdum & abs re a natura effici arbutamur, q̄ ultimo aures moueri desinant quæ pro cordis partibus non habentur: cui quatuor præcipua uasa, arteriæ scilicet duæ, magna quæ aorte dicitur, & uenalis. duæq̄ uenæ caua scilicet & arterialis, qua sanguis ad pulmones deducitur, ascribantur, nam uitaliores partes, quæq̄ maximi ad uitā refferunt, promptius patiuntur, & damnum corruptionemq̄ subeunt, nec uero (ut existimo) bases ipsæ possent moueri, quin ad aures quoq̄ extrinsecus prominentes uis illa ciendi & agitandi sese deriuetur, sicut nec sole fulgente fieri potest, quin illuminetur nubilus aer. Hijs adijce q̄ mors nunq̄ ferme subsequi cōsueuit nisi exhalate paululū anima, & a centro imoq̄ corporis abeunte ad cutem & superficiem externam donec ultimo tandem exterioribus relictis partibus, & ui omni exhausta, mors inferatur. Sunt quoq̄ crassiusculæ aures, in quibus (ut in aqua puteali aut ferro diutius q̄ in rariori substantia calor aut frigus conseruatur) facultas illa mouendi sibi tradita, quæ principio extincto permanere potest. Quod uero rursus obitrudūt, totum sanguinem in strangulatis in uenis cōtineri, facilis illa in promptu, & ad manum responsio est, si dicat quis illud ob eam accidere causam, quoniam in arterijs uiuo adhuc animali, magna portio spiritus, minima autem sanguinis re-

riatur in uenis contra: cūq; ij qui laqueum collo aptauerunt, non inspirent aerem ad refrigerandum calidum, spiritus non uentilati cum tenuiores sint, facile discutiatur & euanescent. sanguis autem in uenis contentus, ut pote crassior, non manus statim dat, sed longiori temporis spatio manet. Herafistratus autem qui arterias uacuas sanguine contendit, nec hoc ipsum concederet, q; inanes arteriae reperiantur, nam si reuincatur sanguine in arterijs ostēso, hunc aliunde illuc concedere narrat, probabilem q; rationem affert de hœdis lactentibus, alijsq; animalibus quibus multa & tenuis humiditas in uentre continetur, quæ si strangulentur, inuenias, lacte distentas & aërofa humidaue quadã substãtia arterias obtinere: quo palã argumēto cōprobari uidetur, aliunde ad arterias cūdurus urget casus: sanguinē & humores trāssumi, quas cōsentaneum magis est plenas offendi, q; uenas, ut pote ad quas natura recurrat, ut per illas citius cordi præsidium passuro ferat, ita ut nihil magis ex hoc aduersum nos habere possit. sed tamen satis iam satis de quercu (ut aiunt). Verum ut quod ab initio dicebam: repetamus. cor principalissimum reliquorum membrorū est, conuenientissimumq; fuit, ut unum uiscus imperandi munus obtineret cui reliqua præstarent famulatum (ut enim inquit Homerus).

Res mala multiplici terras dititione teneri.

Esto unus princeps populos cui pace regendos.

Iustitiãq; dedit magni regnator Olympi.

Vnde firmissime sustinere non uerebimur, nunq; posse animal mori quin cor lædatur, ita q; si animal interitum mortemq; subit, quocunq; tãdem morbo id teneatur, necessum tamen est cor aliquid noxæ cōtraxisse, atq; fuisse perpeßsum. audacissima profecto conclusio, sed audeamus fortiter, simusq; uel periculo liberales, non enim absq; Galeni suffragijs qui uir mihi unus multorū millium instar est, ad tantã conclusionē asserendam accedimus. subscribit is nobis & calculum apponit quin to de locis affectis ubi ita scribit. Semper mors sequitur ad immodicas cordis intemperantias, simul enim cum ipso omnes uitiantur partes, cum enim ipsæ ob peculiarem cordis tēperiem actiones suas perficiant, hac pereunte actiones quoq; ipsarum perire necesse est: & cerebri quoq; & epatis. horum uero temperie deperdita, non oportet simul cordis actionē perire: si enim nec nutriatur animal, nec sentiat, nec moueatur, quod in latentibus animalibus euenit, nihilominus uiuere ipsum posse, quoad cor manserit illæsum, nequaq; negandum est. at uero si cor respiratione priuetur: hominem illico perire necesse est. hoc item expresse uoluit idem Galenus quarto de simpliciū medicamentorū facultatibus capite decimosextimo ubi ait. Nec enim animal ullum interire potest, quin cor ab agendi munere cesset. hinc est q; medicamenta

quæ frigiditate interimunt, ut cicuta, papauer, altercum, mādāragora, in calidīs natu-
 rīs magis uim suam exerceant. cum enim sit impossibile, ut interficiāt, non prius cor-
 de frigore percusso, in calidīs naturīs citius ad cor attrahuntur, secātur, & cōmi-
 nuuntur, in frigidīs uero cūctantur, & tardant, in maioribus meatibus hærētia, &
 uenīs atq; arterijs innatant: & tēporis spatio interim per longos errores atq; mul-
 tas iactationes ab humoribus qui in eis sunt, uicissim perpetiuntur, acciditq; interdū,
 ut concoquantur. Sic itaq; perimit apoplexia fortis, attonitusue morbus, læso nāq;
 cerebro, qui nerui ab eo oriuntur, nequaq; possunt thoracem attollere, cumq; cor be-
 neficium spirationis flabellorumq; non sentiat, fatis cōcedit atq; ab interitu animal
 rapitur. In corde ergo (ut dicta breuiter resumamus) principium uitale degere illud
 uel maxime fidē repugnāibus faciat, q; in oīm quæ obtineri potuit munitissima atq;
 tutissima totius corporis parte sedē illi natura cōstituit, quæ passim in ipsa rerū ab
 se genitarū incolumitate seruāda mire sagax atq; sollicita est. tutissimū uero est me-
 diū, id autē est pectus: & locus is qui cordi circūiacet: interiorē itaq; uiscerū appa-
 ratum à natura (quæ nihil molitur incassum) exacta diligentia cordi tuendo in sti-
 tutum conspiciamus, quod in media exacte totius corporis regione positum, plurima
 & ualidissima ossium & carnis compagine circūsepitur, opertumq; firmissimo mē-
 branæ inuolucro uelut indumento munitur (quod pericardiū quia cor circūeat: ap-
 pellatur) atq; adeo durum & densum obducitur, ut uix ferro impatibile sit. distat
 autem tāta intercapedine & interuallo à corde, per quantū ipsum attollitur, cū di-
 stinguitur: ne scilicet eius lationi impedimento esset, adeo ut domum potius cordis q;
 tunicam nuncupare sit tutius. ad necessariam uero caloris redundantiam habet cor
 attrahentis & reddentis spiritum officinæ suppetias: quibus intercedentibus ad
 æquabilem caliditatis mēsuram admota refrigeratione deducitur, in quo sane munē-
 re præstādo præsto adest pulmo spongiosus, fistulis cauus, & cessilis, qui ne ul-
 la in parte cor lædatur, ueluti tergidux auxiliarius occurrit, & merito quidem tot
 suppetijs & munimētis obtenditur, cum utilitatis originem complectatur, & simul
 atq; cor pati contingat, in animalibus quibus est cor, inuitabilis interitus occasio
 incurrat, ea enim ægritudo quæ uulgo cardiaca nūcupatur, à qua pleriq; euadunt
 incolumes, non cordis sed stomachi ægritudo cēsenda est, fuit nāq; in usu ueteribus,
 ut uentriculi hostiolum cordis appellatione insignirent, ex cuius affectionibus quæ
 à medicis cardiacæ sincopæ concisione sue uocātur: proueniunt. Sed quoniā leoninā
 (ut inquit apud Platonem Socrates) semel induimus: non relinquamus prius: quin
 mōstra omnia Herculis more perdomemus. Cum enim hucusq; tātam cordi digni-
 tatem concesserimus, periclitantur tamen testes, & cerebrum, ne (quæ illi dedimus)

ANTONII LODOVICI

honorem præripiat sibi & alienam gloriam uendicent. Proposuisse siquidem testes uideri potest Arist. qui recensens causam cur execti, eneruati imbellesq; reddantur, illud ait patrocinari, q; sectis testibus cor à quo robur tonusq; prouenit animali, laxius solutiq; relinquatur, quia nihil sit aliud, quod cordi tensionis illum usum præstare possit. Cum igitur non ex proprio habitu atq; natura tale sit cor, sed extrinseco ascititio indigere præsidio uideatur, quod munus testium dono sibi contributum esse sentire uisus est Arist. potior testium status comprobari uidetur. quos etiam ipsum Galenum cordi in membrorum principatu prætulisse: credere quis atq; suspicari potest. Is enim dū acrius libro de semine primo in Aristotele inuebitur, quā testes eum usum præstare dumtaxat opinatus est, quem lapides à telis staminibusq; suspēsi præbent, dum rectos incōniuentesq; cōtinent meatus: qua radius textorius trāsiturus est. primo quidē cōmemorat casus difficiles, qui excisos eunuchosq; redditos cōsequuntur. Deperditur (inquit) & perit ipsis omne robur, & uirilitas, & fortitudo, & ipsa masculinitas (si ita loqui detur) nec latitudo uenarum amplius ipsis inest, nec sanguis floridus, nec pulsus robusti adsunt, sed uieti, & ueternosti, marcidiq; & putidissimi ad omnia redduntur. Fœminis autē quibus excastratio peracta est, oīs libidinis usus, amorq; extinguitur, nec marē prosequuntur, nec simili etiā dū tēgine turgēt, sed peride ac si fœminitas ipsa, muliebrisq; natura cū ipsis testibus ab illis excisa fuerit (quas tamē difficulter nimis castrari posse ait) inertes se-gnesq; ad uenerē euadunt. Nec hoc solum (inquit) execti patiuntur, sed & magnū in carnibus utrorūq; discrimen interest. suauiores enim multo & gratiores castratorū sunt carnes, cum animalium non excisorum graues sint, & uirosū odorē (qualis is est qui sub hircorum alis cubat) refferant: & testium quodāmodo qualitatem saporemq; reddant, quibus uis ad est alterandi totum corpus. Sed nec molestū, aut uidere difficile est (inquit) cur exectis hæc accidant, cū alterum innati caloris principium deperdant ipsos scilicet testes, quos palam est, si dum aderant, corpus calecebat, absentes refrigerare, atq; robur mēbris omnibus & particulis apponere: quibus ablati corpora effœminentur, & non multum fœminarum dissimilia fiant, omnemq; tum animi tum corporis uigorem amittant, atq; deperdant. Galenus itaq; cum testiuū utilitatē, præ Aristotele qui illos subtegminū ponderibus, forticulifq; statuentibus rectos telarum meatus (quos lias uocant) assimilauit: se affectum cognosceret, tādē in hæc uerba prorupit, quæ accusatoribus calūniandi ansam præstare, suppeditareq; & suggerere possunt. Cōferunt (inquit) faciuntq; & ad generis successionem distributionemq; testes, hoc autem tertium à uiribus scilicet & calore, quibus afficit totum corpus: nec ipsum cor præstare potest. Ut igitur cor uiuendi

uendi sit auctor, ut bene tamen uitam animãtia agant, (quibus id unicum studiũ esse uidetur, ut sobolis propagatione diffundant in posterum sese: & immortalitatem quoad possunt, assequantur) testes concedunt, quanto igitur ipsa simplici uita, bene pulchreque uiuere præstantius est, tanto in animalibus testes corde ipso sunt eligibiliores. In ijs (in quibus) uerbis calumniam sustinere Galenus uidetur: qui tantum testibus dignitatis tribuat, quibus tamen abscissis uiuere non denegetur, cũ corde adempto (ut ægyptius Moses arguatur) nihil opis ferat colei, quin nigrum fatum proserpat. Sed flagitiosa hæc obiectatio est, nã quod (quæso) piaculũ, flagitiumue committitur: si dicat Galenus optãdos magis ipso corde ab animalibus esse testes? quæ cũ posteritatis sensum insitum habere conspiciantur: multo magis (opinor) eligerent uiuere si daretur, sine corde, dum modo, genus proferre possent, generãdiq; facultas non tolleretur, quæ ut manente corde, uiribus eneruata, nil masculæ uirtutis habentia, per omne degant æuũ, & generis, rerumq; successione priuarentur, uiuereq; (ut ego quidem arbitror) non amplius uellent, si protendere liberorum procreatione spetiem non possent. Multa necessaria sunt, quibus tamen alia eligibilia habentur. quod malum, molestumq; est, necessarium quandoq; dicitur, quod nullus (si modo sit sanus) tamen præoptarit magis. nutritionis ciborumq; est usus magis: quæ rationis necessarius, sed nullus nisi mente sit captus: uentri seruire potius, quæ uiuere secundum rationem uelit, sine cibis, epulisq; porrigere uitam non datur, sed quis omnibus cupidariũ escariũq; delitijs: sensuũ munera, & audiendi, uidendiq; usum (qui propter melius fuit datus) nõ præferat? Cur igitur diem Galeno dicamus, & tantũ nõ criminemur? cũ etiã (si dijs amicũ, collubitũq; est) ægyptius ille tantũ imminuta, deffecta q; esse uerba Galeni asserat, ut amplius imminuere non oporteat, qui tamen (si quicquã mihi iudicij est) nõ necessarios magis, & ad uitã magis præstãtes, sed eligẽdos magis ab animalibus esse diffiniuit, per quos scilicet nõ solũ robur, & uita, ut ex corde habetur, sed memoria in posterũ, seculũq; etiã demãdatur, cũ in suis genitib; animãtia uiuant. Cõtra Arist. autẽ qui cor, tonum, roburq; ut firmiter distentum teneatur: a testibus præcario habere arbitratus est, multa sunt, quæ uirum alioquin doctissimum urgere, illiusq; opinionem ut falsam repellere possunt. nam si tensione indigebat cor, præsto erat arteria aorta, & caua uena à corde exortæ, quæ ubi primum thoracem ascendunt, pectori, uel spina, loris uinculisue quibusdam adalligatæ, firmitus ualentiusq; cordis substantiã extenderent, per quas, aut etiam per uenas & neruos, quibus cor continuatur, tensionem cordi natura moliri potuisset. quod etiam si uentri, spleni, aut epati ligamentis quibusdam connexum esset, non paulo meliorem nexum (ita ut directum stipitis modo staret) sortiretur. Sues quoq; porcorumq; substantium greges, omniumq; animalium, quorum

astricti, & non penduli sunt testes, ut est uolucrum omne genus, autumq; (quibus non sub corde, sed supra septum transuersum, intra tunicam quæ circum membris omnibus spiritalibus obteditur, ob idq; peritoneū appellatā, in dorso sunt conditi, atq; collocati) eius opinionē manifesto redarguāt, ex quorū appēssione nullū cor beneficiū retulisse queat. Sed nec tensio illa ad cor peruenire ullis machinis potest: cū medient seminalium uasorū uertiginosi, hederarumq; modo circumplicati meatus, qui prius dirigātur, tendāturq;, oportet, si tēssio ad cor ipsum usq; sit peruētura. Quod si obstinatius, pertinaciq; animo cōtēdat a testibus tēssionem aliquā prouenire, mox illud uel inuitus fateri, & cōcedere cogetur, q; quibus propēssiores, magisq; depressi testes intercipiuntur, descēduntq;, ij ualentiores, & meliōrē naturā sortiti dicātur, quia sic deprimere, & tēdere magis sint nati: ut i pōderibus tū horologiorū, tū textri narū cōspicitur, quæ quō magis deprimuntur, & a cētro recedūt, magis protēdere, & ad se cōuellere possunt. quod tamen falsum, & præter ueritatem est. nam iuuenibus, & ualidis, atq; robustis: cōtracti, reductiq; sunt testes, ut contra senibus & infirmis, imbecillisq; hominibus laxi, & soluti, profluētēsq; cōstāt. Sed de testibus satis, qui palmā cordi prærepturi uidebātur, præsertim cū iā inceſsuerit. Aristotēle Galenus adeo, atq; in quibus offēderit, impegeriq; palā fecerit, superuacuu est: ne nos supra ætatē (quod dicitur) prostratū iā, humiq; deiectū importunius laceſsamus, quem uenerari potius, pro ijs in quibus recte decreuit, q; carpere ea in quibus delapsus est præstat. Magis autē ambiguo certamine cū corde cerebrū cōtēdere uidetur, utri illorū laurea sit defferēda, in quo quidē agone atq; palestra, multū nimis cerebrū periclitatur, ne uictoriā ferat. Si enī cor tantā dignitatē obtineret, quam tā illi cōtribuimus, ne minimo quidē tēporis momēto, uita sine corde stare, aut grauiore aliquo malo, uel iniuria affici posset. nudari tamē uiuo adhuc aīali cor potest: ut ex Galeno in anatomicis aggressionibus didicimus, quod nullā adeo ita subitā noxā p̄cipiat, ut si illi uulnera foueātur, & religētur, etiā ingrediatur, & clamet, & sp̄ret, atq; uociferetur: & fugiat, latebrasq; quibus se abdat, inquirat solutis uinculis: & edat si fame cōficiatur, bibatq; etiā nū, si siti premi cōtingat, quod ne cui dictu mirū, & inopinatū, maiusq; oīo q; ut illi quis credat: uideretur, adduxit in exemplū Marulli mimographi filiū: qui uulnere in palestra accepto i pectore, & suppurato, purgatoq; pure, ad cicatricē deducto, iterūq; suppurato, corruptione nimīū peruadēte, cum sibi cor fuisset denudatū, putruissetq; pericardius amiculum, quo cor circum tegitur, corq; ipsū & uiscera intus apparerēt, cōsiderātib; medicis, an ad aliquā partiū ossi putredini obnoxio subiectā, putror, & corruptio p̄mearet, ad integrā tamē sanitatē restitutus est: ualitudinēq; nō multū post oībus numeris absolutā recuperauit, ut si cum homo nudato corde uiuere potuisse cōspiciatur, nihil miri am-

plius reputetur, q̄ aīalia cætera nō protinus intereāt, quæ tãto rationi magis cōsen-
 taneū est, ut corde nudato nihil mox patiātur, sed tolerant diutius, atq̄ sustineāt, q̄to
 scilicet ad patiendū duriora, pronioraq̄ sunt. Docuit ad hæc (quo loco citauimus)
 Galenus tres aggressiones, distinctosq̄ modos, quorum secundum unūquemq̄ aīali
 supra tabellā exiguā supino cōstituto, detōsoq̄ a pilorum silua pectore, & cōmode
 religato, nudari cor possit, præter q̄ q̄ thorax perfodiatur, quo perfosso prius aīal
 morte occuparetur, q̄ uiscerū positū: aut aliud quodcūq̄ eorū quæ uellemus: spectare
 daretur. est enī syntresis, cōfossio, nō qualiscūq̄ thoracis percussio, aut uulneratio,
 quā oīo necesse est fieri, si nudū cor cōspici debeat, sed ea dūtaxat, quæ thorace ictō,
 atq̄ percusso, secundū aliquā magnarū cavitatū quas habet: ppetratur, quod ubi cō-
 tingit: nigra mox lues, & dira mortis necessitas, aīal ipsum appræhēdunt. durum
 igitur, & difficile nimis est hoc, & quod benignos, facilesq̄, atq̄ rogatos, ut fidē me-
 reatur, ex postulet auditores. Sed difficilius adhuc est, quod secūdo de dogmatibus
 Hippo. & Plato. reffert, nō nudato solum: sed extracto corde, lōgo etiā nū post
 spatio, aīal uitā protrahere, donec scilicet multum de sāguine fūdatur quatuor scili-
 cet maximis uasis quæ in corde habētur, & per thoracē descendunt, arterijs (in q̄)
 duabus, & uenis totidem ingētibus, sanguinē affatim destillātibus. quo loco illud
 sæpius euenire narrat, ut corde aris imposito, ut ex eo auguria captētur, aut ut igni
 bus adoleat (quod in multis uictimis, quas ad irā deorum arcendam apud multas
 gētes, faciliare cōsueuerūt, cōspiciū esse ait) aīal ipsum adeo nihil in uoce, aut mo-
 tu impediatur, ut intēto clamore clangat, & gemitibus cūcta cōpleat, & libere spi-
 ritū ultro citroq̄ meātē reciprocāq̄ aīam trahat, & fuga se proripiat, sibiq̄ cōsu-
 lat. Hoc itaq̄ cū cor patiatur, ut scilicet & nudari, & extrahi possit uiuente aīali
 nihil horū cerebrū posse pati palā dignoscitur, cuius uētriculi si aut uulnerētur, aut
 craneo cōpresso cōprimātur, ne cieri possint, aut cōtundātur, aut aeri uel etiā nū te-
 pido, & calescēti exponātur: fieri nō potest, quin repētina mors, & subita internitio
 cōsequatur. Nā si chirurgiæ, manualisue operatiōis causa, uel in mediā etiā æsta-
 te cerebri uētres denudētur: præsetaneū periculū, lætaleq̄ est, si æque frigidi, uel ca-
 lētissimo aeri euadāt. & si nedū cerebrū ipsū, sed etiā spinalis medulla plaga inflata
 noceatur: paratissimū prōptissimūq̄ excidiū est, moxq̄ sēsu motuq̄ omni aīalia pri-
 uātur, & emortua iacēt, & sternūtur, ut taurorū exēplo cōprobat, cōfirmatq̄ Ga-
 lenus, qui si ad primos spōdylorum, uertebRARUMUE exortus, productionesq̄ uulne-
 rentur, confestim moriuntur, sensusq̄ & motionis omnis immunes: obeando ui-
 tam exhalant, atq̄ peruertunt. Hijs multi fidem non adhibent, & rem a ueritate
 nimis remotā (nihil enim noceat illorū uerbis uti) arbitrātur, quā Galenū cōmen-

tatum aiunt, ut positionē suā, qua cōtra Aristotelē corde nihil indigere cerebrum ad munera sensus & motus cōsentit, tueatur: nec astringi quoquo pacto ijs fidē suā patiūtur. Nonnulli rursus in Galenū cauillātur: q̄ dixerit animal corde extracto, quia mox magnus sanguinis fluor cōsequatur, uitā amittere, quia futurū esse aiunt, ut si h̄emorrhagia diligēter occlusis, obseratisq̄, atq̄ occupatis canalibus, quibus fluit sanguis, compefcatur: animal uiuat aliq̄to tempore sine corde. Hęc isti inter se digladiantur, nec cōuitijs, nec turpibus uerbis proiectis, interim abstinentes, tantum abest: ut uerum ipsi assequantur, ut etiā benemerēti gratiarum loco impropria, & iniurias cōferāt. Tanta est quorūdā hominū, uel inscitia, uel audacia, ut de nullis magis affirmare tragico, & Sophocleo supercilio præsumant, q̄ de ijs quæ nunq̄ cōsequi potuerunt. Equidem qui Galenū, uel in hoc, uel in quacūq̄ re alia quæ ad medicæ facultatis scientiā pertineat: calūniari sibi pmittūt, eū non legisse, aut perperā legisse, nec intellexisse, plēnissimū, nimisq̄ psuasū habeo, nec unq̄ ferme alios magis de Galeno male sentientes sum expertus, q̄ qui (quia ad bonā litteraturā aspirare, uel ob ingenij culpā, uel q̄ illis litteris ab initio instituti non essent, quas qui eloquentissimū & perinde doctissimū Galenū intellecturus sit, habere debeat, non possēt) ad Barbarorū deffectione facta, turmas: totos sese cōtulissent. Nos igitur (ut hanc litē dirimamus) nihil āplius ex dictis cōcludi, aut haberi magis arbitramur: q̄ quod dyspathester hoc est difficilius patile sit cor, faciliter aut ē pati prōptū, & a quocūq̄ extrisecus alterāte affici idoneū sit cerebrū. Nec enī stabat: ut minutis tenuissimisq̄ ossiculis, quod subtilitas & ratio tāti operis postulabat, caput cōpingeretur, mollissimūq̄ esset (si modo sēsū pfectione cæteris animātibus præstare homo debet) quin ictibus, & offēsiōibus obnoxii, per quasdā cōsequētias cerebrū permaneret, ad hoc ut ab obiectis omniū sensoriorū, quæ eminēter debebat percipere, afficeretur. Nec enim sine passione est sensus: nec fieri quoquo pacto potuit, ut & ad sentiendum aptior, & difficulter, & nisi a magna mole passibilis, cerebri substantia compingeretur. Cordi autem quod in cōtinua latione semper erat futurum, cui muneris durities auxiliatur, & siccitas. mollities autē, & humiditas mire obest: firmitas & robur ad actiones præstari potuit. Quam obrem hoc ut denudetur, nullam iniuriam sentit, q̄ aeri patuerit conspectus, nec abscessum persentiscit, aut patitur. illud non sine ultimo malo ambiēti exponitur, & abscessus admittit, ut in lethargo, aut phrenitide, delirioe laborātibus, cōspiciū est, affici inflāmatiōe, phlegmoneq̄ cerebrū. Quod igitur hac ī parte credēdū, & recipiēdū existimo: tale est. In corde tāq̄ in fōte, principio, atq̄ radice, nō solum facultas uitalis a qua pulsus mouentur, sed & animalis, naturalisq̄ quibus alimur, sentimus: atq̄ mouemur, quæ a

cerebro, & epate præstatur, uirtute, & potetia insunt, & cōtinentur, sed quoniã non distincte, & dearticulate, fūctiones omnes illas cordi exercere licitū erat, quæ uaria, & diuersa multū organorum cōpage indigebāt, ut in uno uiscere coire tanta particularum distinctio, & conformatio non posset, ideo ueluti secundū quoddã principū, in quo non iam cōfuse, nec obscure, sed manifeste, & dearticulato modo, animalis facultatis opera emicarēt, cerebrū efficitur, quod ubi potentiã sibi à corde traditã atq; cōmissã susceperit: corde iã nihil indigere dicatur. nō quod primario i se obtineat uirtutē, sed q̄ illã indies & singulis momētis quærere, & recipere nō indigeat, cū semel ei muneri fuerit præfectū, & abunde sit, si ex lōgis interuallis cordis præsidio ægere cogatur. atq; hæc quidem quæ dicimus: nec Galenus ipse negare potest, nec nos alienã ab illo sententiã proferimus, quod ex libro de usu pulsū p̄spiciū, notūq; faciemus, ut nullus āplius Galenū tā auersa fuisse ab Arist. mētē sibi persuadeat. Is nãq; arterias iugulares, quæ cor cū cerebro continuāt, cum funiculo, laqueoq; animali excepisset, atq; religasset, deinde ut euentū caperet, currere illud animal cogeret, quò si corde cerebrū indigeat, innotesceret, cū p̄ diē integrū animal religatis colli arterijs: sine noxa perdurasset, primo quidē post hæc cucurrisse nō impeditū, deinde languidius, tãdemq; ultimo cursum cōtinuare nō potuisse cōfiteretur, quia exhausto omni animali spiritu per uehementē motū, in reticulari plexu cōtento, & cerebri cū corde cōtinuatione adempta, currere non posset. quia præsentī auxilio cordis deficeretur, cuius opē dū curreret, q̄ si quiesceret, nec spiritū (quo ceu instrumētō multū utili, & necessario, aīa utitur ad munera uitæ cōplēda) i motu cōsumeret, citius requirere cōpulsū est. Nec uero difficillimū, aut improbabile uideri debet: q̄ ueluti fōte à quodāquarū uortices pleni profluūt, obsepto, & oppilato, ut nihil inde limpharū manet, in aquæ ductibus, & cuniculis plūbeis (per quos trāsire solebat) aquarū aliqua portio ad tempus aliquod remanere cōspicitur, & sicuti homo post mortē aliquātō tēpore permanet calidus, q̄ uis extincto principio calorīs, quia tepor semel mēbris cōmunicatus, nō ita affatim ubertimq; corrūpi possit, ut nec lux ipsa oculis insplēdescere uisa, protinus euanescere solet: cū à Sole recessimus, ita & in corde, & cerebro contingere pari iure possit. q̄ scilicet corde nihil transmittente, & prohibito à cerebri cōsortio, uis cerebro influxa aliquātulo tēporis spatio p̄maneat, ut uel adempto corde uita proferatur, & sētiat aīa, atq; motione utatur, quo ad spiritu animali absūpto, & sanguine spiritali tenui, & halituoso, depaasto: uitali iã spiritu, & arterioso sāguine à corde trāsmissō indigere cogatur, cū multi nō dissimilem ob causam absciso capite mouisse gressus fuerint pernotati. quia neruis musculisq; indita uirtus, cui mouendi uis adest, adhuc dissipato cerebro, superaret.

ANTONII LODOVICI.

Quòd si corde nihil opus habere cerebrum aliquando audiamus: id sic intelligi uolo dictum: perinde ac si quis filium, cui rem paternam, patrimoniumq; commiserit pater, nihil amplius patre indigere quis iudicet. aut si legionum ducem: & manipulorum ubi semel rerum administrationem, & exercitum, dispositasq; aties à rege cuius sub signis uiuit: susceperit, regio non amplius indigere præsidio dicamus. aut si ignis ubi semel calefactoriã uim à cælo habuerit, illo nihil iam ut ligna perurat, egerre deinceps affirmetur. aut si nos ubi gignēdi uim à Sole suscepimus, quo semel genitura facultatem illam productricem liberorum imbiberit, nihil illius opis de cætero indigi proferamur. quod & si recte dicatur, & ad bonũ sensum accipi possit, filius tamē, & semē ipsum, & ignis, & dux, à patre, rege, Sole, cælo, tanq; à primordijs primarias facultates exhausserūt, quibus esse nõ suppositis, futurũ mox quis non uideat, ut nec illa unq; subsisterēt, quæ ab illis procedūt? Est igitur in cerebro principatus: sed à corde cuncta deriuatur, perinde ac si quis tyrannus regia potestate præditus, aliũ suo loco substituatur: quo cum pariter rerum moderamen, habenasq; disponat, ita ut nihil aliud ex hijs, q̄ uicarium quẽdam, cerebrum intelligamus, quod munus à corde concessum eleganter dispensans, probe scilicet concocto spiritu animali, reliquis deinde mēbris, & artubus, motus & sensus beneficiũ impartiat. Quòd autem quidam posse hæmorrhagiam arceri, ut uiuat animal dempto corde post longum tempus sibi persuadent, fatuũ & ignauũ est. nãq; & si difficulter admodũ uiuente animali nudari possit cor, & sanguinis protuberans fluor prohiberi, ut uiscerum cordisq; intus, & arteriarum, uentriculorumq; positus spectetur: reducto (inq;) reflexoq; pectore, & uenarum, arteriarũq; magnarũ, quatuor: quæ à corde per thoracẽ defiliūt, & propagatur, uulneribus, digitis sinistrae manus, indice scilicet, & pollice, cõpressis, ut extrabatur tamē nõ factò cruoris ingēti, rapidoq; proflexu, impossibile est, nec percipi ab intellectu potest. atq; hæc quidem ab instituto nostro aliena, & tanq; supra mensuram dicta accipiantur. Videamus autem nunc priuilegia, quæ sunt tributa ipsi cordi. Plato itaq; (ut hinc nobis sumatur exordiũ) tres animi partes esse dixit, rationalem id est mentis optimam portionem, quam ait capitis arcem tenere. irascentiam uero procul à ratione ad domicilium cordis deductam esse. cupiditatem autem, seu appetentiam infernas à dominis sedes obtinere, ut popinas quasdam, & latrinarum latebras, diuersoria nequitiae atq; luxuriæ. relegatam uero à sapientia longius idcirco hanc partem uideri, ne importuna uicinitas rationem constitutam desuper cunctorum saluti, in ipsa cognationum uicinitate perturbaret. uerum præstiterit pulcherrima illa uerba Platonis quæ in Timæo leguntur: audire. Dij (inquit) cum animam

immortali initio præditam accepissent, circumligauere, obduxereq; ei corpus fluidum, & mortale, adiecto genere quodam mortalis animæ: in qua perturbationes, affectusq; animi uehementes, & necessarios condiderunt. Primum uoluptatem, quæ maxima esset malorum esca & illex. Tum dolorem, cuius ui & stuq; homines ab officio reuocantur. Mox audaciam, atq; metum, duos consiliarios imprudentes, ac temerarios. Postremo iracundiam infrenem, & spem inanem, quarum altera iudicium animi amoueret, in consideratione libidineq; furendi, altera cōstantiam frangeret, procliuitate & facilitate credendi. Ita sensum irrationalē, & qui omnia perrumpit, & uincit, confundētes, miscentesq; amorī, genus animæ occiduum cōflauerunt. Ceterum uerū ne diuinæ animæ immortalitatem coinquinaret uicina mortalitas: quanta licuit intercapedine, optinatē animā, ab ea quæ sequioris conditionis esset, dispescuerūt, discluseruntq; caput à pectore dīsternātes, disiungentesq; collo. Quamobrem ut sedes puritatis diuinitatisq; à regione impuritatis disparata esset, in præcordijs atq; ea parte quæ pectus dicitur, morticinum animæ genus constituerunt, hucusq; Plato. Sed plena hæc difficultatum sunt, plena contentionis & disceptationis oratio est. Galenus autē (si quis alius) in Platonis placita iuratus, tū in cōmentarijs de dogmatibus Hippocratis & Platonis, tū tertio de locis affectis animæ rationalem uim in cerebro, uirilem uero atq; irascibilem in corde, concupiscibilem in iecore sitam esse posuit, quod ex ijs quæ uulgo passim dicuntur: discere (inquit) possumus, quippe fatuum & dementem, aiunt cerebrum non habere, timido & pusillanimi cor deesse, Tityo uero iecur ab aquila erosum, atq; comesum, ut pote homini plus nimio uoluptatibus dedito, fabulæ atq; poetæ fingunt. Verum enim uero nimis admodū uereor iocūdisimi patres: ne tueri Galenum hoc loco possimus, si enim hæc uera sunt, qua ratione animus continebitur, ne diffluat? quæ illi unitas: quis coalitus fuerit? præsertim si partes tanta intercapedine discludantur, q; actiones. quæ res igitur cohibebit potentias adeo separatas? certe dici non potest corpus esse, quod animam cogat, aut contineat, cum potius e contrario contineri ab anima corpus sit æquum: ut pote cuius abscessu corpus statim uanescat, labascet, dissipetur, & corruat. Præterea non mihi recte fecisse uidentur: qui irascibilem & concupiscibilem loco disiungant. nam si illud quod se offert concupiscibili, sit bonum delectabile, & conueniens, tunc concupiscibilis prosequitur: & rem talem obtinere exoptat. Si uero sit nocua res quæ præsentatur, tunc abominatur: & odit, quam si superari posse confidit, tunc eadem uirtus excandescendo ad uindicandum insurgit. q; si nulla spes uictoriæ refulgeat, tunc timemus: & fugam capessimus. Non ergo est alia uirtus (ut nos opinamur) quæ irascatur,

alia autem quæ concupiscat, sed una & eadem est animæ uis & facultas per quam prosequimur salubria, & noxia repellimus, atq; odio habemus. Quid igitur uoluerūt sibi Galenus & Plato: cū tales sedes ijs facultatibus distribuerūt? nulla (quæ so) iniuria sit, si quod sentiā breuiter perstringatur à nobis. Cōcupiscibilem cum dicunt in iecore sitam esse, nō intelligo appetentiā quæ feratur cum appræhensione in obiectum (ineptum enim hoc esset) sed appetitum quendā naturalem ad alimentum audire oportet: qui licet omnibus particulis sit insitus, iocinori tamē præcipue tribuitur, quoniam in eo concoctio secunda perficiatur, & sanguinem pro nutritione omnium particularum conficiat. Irascibilem autem cum cordi mandant, non percipiat aliquis inesse quāpiam animæ uim talem quæ cordi incubet atq; resideat, sed dictum id ab ijs est, quoniam copiosior cordis calor ad excandescentiā procliuiores reddat, ut nobis cū de ira loqueremur: mox declaratum est. Rationalem uero animæ uim immo animam ipsam rationalem cerebrum occupasse, & in capite posuisse sedes non absurdum reputarem, si cum Platone sentiamus, saluo tamen doctarum frontium iudicio, unde totum corpus missis uirtutibus ceu procuratoribus quibusdam, moderetur. Si enim anima rationalis in toto existat: cur non ratiocinatur manus? cur non disputat? cur non memoratur? cur non deniq; munia animæ rationalis exercet? in quocunq; enim principium alicuius operationis reperitur, in eodem ut inueniri possit talis operatio, nihil mali est, sed cum in manu, aut etiam (si ita uelis) calcaneo sit anima rationalis, ut supponitur, cur nō in eodem intellectio esse possit? atq; hac quidem ratione astruimus nec animam sensitiuā in osse posse aliquatenus esse, cū neutiq; sentiat. at dicent, scio, (quæ sibi in ore præoptuq; respōsio est) ideo manū non ratiocinari, aut os non sentire, non quoniam desit potentia, sed quia organum & instrumentū ad talem actionem deputatū non adsit. uerū hoc qui dicunt, non uident se errore alio errore, & salebra salebrā operire. nunq; enim natura potentiam aliquam in membro quopiam molitur, quin organum concinnū & cōueniens ei adaptet. Ob id enim Arist. in libris de anima plantas non obtinere uirtutem motiuam secundum locum, & in commentarijs de cœlo astra & sidera non agitari & cieri sponte concludit: quoniam non habuerunt organa, quæ pedum officium & ministerium ad talem motum præstarent. Sic ergo cum Platone animā rationalem in capite statuamus: & à confinio cōmertioq; reliquarum segregemus, sed intulerit aliquis, cum dicas animam rationalem in cerebro collocari: sequitur cerebrum esse principalius mēbrum: & perfectius corde, ad quem ita dicimus: cor quidem principalius esse ad hunc sensum, q; scilicet ad uitam tuēdam magis necessarium, cerebrum autem nobilius & præstantius est, quantum uis non

adeo ad uitam conducatur. Verum si hæc ita se habeant molesta nimis dubitatio insurgit, qui scilicet fiat ut cerebro plus satis aut excalesceto, aut refrigerato, aut humectato, aut exsiccato, anima protinus euolet, atque demigret? aut qua tandem ratione contingat, largum sanguinis fluorem, cicutam epotam, febrem ardentem, ipsam expellere? Nam si quidem anima (docente Platone) immortalis est, mirum (me quidem hercules) sit, quod corporis affectionibus succumbat, atque condolescat. Huius autem dubitationis solutio et si difficilis nimium et ambigua habita fuerit, ut adeo Galenus, ut eiusce rei causam disceret, à Platone si uiueret, non grauate se fuisse percunctaturum asserat: nos tamen haud difficulter (opinor) solutionem inueniemus, si dicamus non omnem corporis dispositionem idoneam esse, quæ ratiocinatricem animam suscipiat. Quamuis namque operæ precium esset, ut alterato corpore anima quæ incorporea sit, nihil perpetiatur: constituit tamen, et uoluit sapientissime opifex et conditor noster, ut anima temperaturam quandam moderatam in organis et instrumentis requireret, qua functiones et munia debite administrari possent. egent namque operationes, quas exercere corpore debemus, conuenienti et proportionato instrumento, non autem multum laeso et lacescito. Cum itaque corporea organa, quæ uitam toti subministrant: nimis suos fines egrediuntur, et extra naturalem dispositionem prodeunt, anima ipsa receptui canit, et à corpore huc progressa abiungitur. Fuit namque anima ea lege corpori mancipata, ut id uegetaret, perficeret, et denique ei uitam præstaret. quod si quampiam ob causam ita cueniat, ut instrumentum seu corpus ipsum ineptum sit ad suscipiendum uitæ et animæ beneficium: tunc anima non iniuria secedit, quæ frustra sedentaria et otiosa maneret in corpore, cui ob inertiam ipsius corporis suscepturi: uitæ præcario impendere non possit. Sicut igitur artifices si sica, dolabra, scalprum, aut ascia, obtusa reddantur, suum opus expedire non ualent, non secatur architectus, non lintres excauat naupegus, non ligna dolat faber, ad eundem modum anima, si non aptum et competens organum adsit: abitio-nem molitur: nec ultra uiuificat corpus. uerum hæc obiter atque ex abundantia tantum nos dixisse sufficiat. Nam audax profecto facinus committit, qui animæ essentiam inuestigare contendit. adde quod ut Galenus in libro de facultatum naturalium substantia ait: animæ substantiam cognoscere, nec ad morbum profligandum, nec ad sanitatem tuendam necessarium est, nec rursus ad philosophiam moralem, seu practicam, aut ciuilem, multum adeo momenti adfert. sed redeamus: unde sermo est deductus. Virtus uitalis reperitur in corde, cuius sane opus est distinguere et contrahere cor ipsum, et arterias, et spiritum uitalem producere. qui quidem materia futurus est ad spiritum animalis generationem. Inest porro uirtus uitalis hæc cordi ex proprie-

tate substantiæ ipsius, non autem ex ebullitione sanguinis, ut quidam uoluerunt, ex quo uirtutem uitalem non esse aliam à naturali ueluti corollarij uice deduci potest, cum arteriarum & cordis motus: opera naturæ nunquā nō uocet Galenus, quod etiā rationibus adhibitis ostēdere possumus, nam per nullum uirtutis uitalis actum argui inter eā & naturālē distinctio potest. Nō ex motu dilatationis, & cōtractionis. sicut enim cor distinguitur, ut aerem trahat, ad temperādum calidum. constringitur autem, ut fumida excrementa excernat, ita uena uel intestinum distinguitur & dilatatur, ut trahat competens alimentum per inas fibrasue in longitudinē porrectas, constringitur autem, ut in se cumulata superflua expellat per fibras latitudinales, cum nihilominus hij motus simpliciter naturales dicantur. nec uero disiungatur à naturali uitalis uirtus: quia procreet spiritum uitalem, cum talis fiat per subtiliationem sanguinis per ueram concoctionem quæ est functio pure naturalis. Dicimus igitur quod uelut in membris expultrix quædam uirtus est, quæ per latitudinales fibras suum officium peragit, & alia retentrix per transversas, alia autem attractrix per lōgitudinales, ita in corde & arterijs omnimodo reperiri uirtutem quandā naturalem quæ distingat ipsa, & cōtrahat, cū necessitas urgeat, quæ naturalis non minus existit, quæ est naturale sederitidi lapidi, ut ferrum ad se conuellat. Sed non possum non hoc potissimum loco flagitiosum & pudendū Auerrois errorem, qui omnes expositores in præcipitium duxit, ueru atquē obelisco cōfodere, & ignominia notare sempiterna. Nam cū Aristoteles libro de anima tertio ageret de machinamēto, instrumentoue primo, quod ancillatur, & seruit motui animalis: dixissetquē oportere, ut machina illa qua appetitus utitur ad motū, haberet rationē principij & finis. Cum enim omnia quæ mouētur, pulsū & tractu hoc est dilatatione, & extensione citentur, ut late disputat Galenus in libro de motu musculorum, necessario fit, ut altera pars quiescat, altera moueatur. & propterea si motus perfici debeat, requiritur: ut in tali organo conuexum, & concuum reperire sit, quorum scilicet cōuexum moueatur, ad cuius motum trahatur membrū, & cauum quiescat, cui pars mota innititur, ut in cardine hostiorū cernitur, in quo tū cōcauū reperitur, quod quiescit, & ueluti finis est motus, tū & cōuexum quod est principii quod mouetur. quod etiā in ossibus coeuntibus ad articulū contingit, ut alterū quidem ipsorū sit, quod mouetur, alterum uero uelut sedes quædam subhæreat ei, quod motu exerceatur. commentator impudentissime, & non sine ingenti ignorantia macula & labe, cor esse illud organum & instrumentum in motu animalis uoluntario asseuerat, dicitquē in corde reperiri, quod quiescat, & quod moueatur. & conuexum, & cauum. Næ tu Auerrois usquē eo hallucinator & supinus fuisti? ut infinitos laqueos non

peruideris, quos incurrere te atq; inherere oportebat, si ita sentiret: motum enim uoluntarium & sedare, dum fit, & excitare quiescentem possumus, & tardiozem, aut uelociorem efficere, pro captu & libidine licitum est. motum autem cordis nec sedare, nec excitare, nec crebriorem, nec rariorem, nec tardiozem, nec uelociorem electio efficere potest. Qui nã ergo tu O omnium audacissime, plusq; Punica perfidia scribere audes, cor esse machinam & organum, quo appetitus ad motum utatur? Motus præterea omnis uoluntarius flexione, & extensione perficitur, ut cum brachium flectitur: oportet, ut musculus interior flectatur, exterior autem laxetur; sed quam nã talem extensionem, & contractionem O generose mihi in corde assignabis? quod cum distinguitur, nulla parte contrahitur, & cum contrahitur, nulla parte dilatur. In omni item organo motus illud oportet, ut conuexum: in cauum uelut in sedem recipiatur, sed nihil tale in corde offenditur. Cum etiam organum quo aliquid debet moueri oporteat, ut sit coniunctum illi quod mouendum sit, constat manifeste, cum cor non coniungatur cruri, aut brachio ciendo, ipsum non debere statui organum motus electiui, si recte quis sapiat. Verũ (me Hercules) ociosi hominis est persequi huiusmodi deliramenta, aut aliquo numero esse putare philosophum tam prodigiosa scientiæ. Hactenus fuit hæc peregrisse non impendio arduum, illud uero longe spissius, & scrutinio dignius, utrum sensus communis in corde (quod Arist. uoluit) sit constituendus, an potius ad cerebri sedes accedat relegandus, ut medicorum turba Galenũ Peoniæ facultatis, & philosophiæ totius consultissimũ secuta contendit. Ergo ut hanc dubietatem difficillimam decidamus, non abs rs prorsus fuerit cõmemorare, quibus nam rationibus adducti philosophi sensum communem ponere sunt coacti. Cum itaq; apertum esset, & exploratum, nos non solum sentiscere album à nigro, luteum ab aquilo distare, sed etiam probe nouisse, permultum inter candens & dulce interesse, satis urgens id fuit incitamentum, ut is sensus poneretur, qui discerniculum hoc, & hanc perciperet differentiam, cum id nullus exteriorum sensuum præstare queat: nõ uisus, qui dulce non cognoscat, non gustus, quia album uirtus quæ sentit sapes, non percipit. Plane uero necesse est: sensum esse aliquem, qui hoc dijudicet, & quẽadmodũ una potestas est: quæ album à nigro differre iudicat, ita & unam esse omne opus est, quæ album à dulci interstingat. Nam si diuersæ uires sint, quarum altera hoc, altera illud possit, utiq; nullum discrimen inter sensilia ab illis cõstitui poterit. alioquin si ego hoc, tu illud, clam me & seorsum perceperis: posset contingere, ut ab utroq; nostrum diuersa esse inter sese, atq; euariãtia dignoscerentur: quod tamen impossibile euasit. sed unam uim, aut unum hominem esse necessum est, qui utrumq; cognoscat, si conuenientiã, & differẽtiam, inter album &

dulce debeat complecti: qua facultate si animantia indigerent, in qua sensilium simulacra conueniunt, nullatenus uitam tuerentur, nec hac hœdus destitutus capram magis quàm lupum per auia sequeretur, nec candidum lac potius, quàm Mineruæ oleam, aut Iouis glandes, aut flauum apum laborẽ, aut cerealia semina, aut dulcia Bacchici liquoris munera deuoraret. quod et percepisse uidetur auicenna dum ait. Si nõ esset in animalibus uirtus: in qua cõiungeretur formæ sensorũ, nullatenus eis uita constaret. Plura præterea sunt, quæ cogunt sensum hũc ponendũ esse, de cuius sede ambigitur. nã cognoscimus sensationes nostras, ut pote uisionem, auditionem, et reliquas sensuum affectiones, apprehendimus nigræ noctis densam, et obscuram caliginem, silentia non ignoramus, quæ tamen, sensoria uellicare nesciunt. Cũquẽ obiecta nõ adsint sed procul abierint, nos ea sepius mente recolimus, de quibus cogitamus assiduo, Dionem apud Indos, aut Scythas peregrinãtem multoties animo reuoluimus, ob filij absentiam pater moestus et sollicitus agit noctes insomnes. equus stabulũ petit indoctus, a quo tamen longo discerniculo abest, et ut bibat aquam, ad flumina fontesquẽ properat, quibus superiore anno potarit. nobisquẽ dũ altum sopitis exterioribus sensibus dormimus: absentia obiecta obuersantur: sepiusquẽ fit, ut qui lucidos in somnis colores imaginatur, oculis fuerit, luminibusquẽ a natura priuatus, quæ omnia sensum communem dandum esse: concludunt. non enim sensoria extrinseca suos actus cognoscunt, nec a priuatiuis immutantur, aut in obiectorum absentia illa percipere possunt. Ergo quemadmodũ in iudicijs, quibus multi magistratus, libelliones, practici, exceptores, assisteant, unus tamen est qui ius habet sententiæ ferendæ, non secus et hic tametsi multa organa sint, in quæ rerum simulacra receptentur, una tamen uis arbitra est, quæ de omnibus sciscat, pronunciet, et iudicet. Nam cũ sensus extrinseci suis quicquid fuerint officijs perfuncti, ea quæ cognouerunt, intus annuntiant, et ad principẽ facultatẽ ueluti interpretes, exploratores, et nuntij, fidelesquẽ proxenetæ defferunt. Tũ illa (in quibus) uirtus eo quasi suggestu posita, et tanquàm sella quadã curuli inuecta, et ueluti pro tribunali sedes, ante se sitas, et ad pedes, genuaquẽ aduolutas, iacentes rerum imagines contemplatur, atquẽ demum iudiciũ suum promit, et dulce ab amaro secernit, et album a dulci discriminat. Et quemadmodum unus pluribus uellicatibus, liuigatibusquẽ, potest simul ius dicere: ita non existimetur præter rationem inuentum, sensum aliquem in nobis promiscuum contineri, qui contrarijs pari opera sensibus operam impendat: quem Aristoteles philosophorũ acutissimus circuli cẽtro comparauit. Nam ut ad illud omnes a curuamine lineæ ductæ protenduntur, sic ad sensum cõmunem per quinque sensus exteriores, tanquàm per quosdam ductus, atquẽ canales, apprehensarũ rerum simulacra defferuntur, de quibus in libro de sonijs

Sinesius philosophus doctissimus prosequutus est. auditus (inquit) atque uisus non sunt quidem sensus, sed instrumenta sensuum, communi sensui ministrantia, & quasi quidam animalis ianitores, & hostiarij, nunciantes domino sensibilia forinsecus occurrentia, quibus pulsantur externa sensoria. atque hæc quidem omnibus in confesso habentur. Sed de loco eius maximalis & disceptatio est. Arist. nempe & uniuersa stoicorum natio hunc in corde posuerunt, hac præcipue ratione moti, quod omne quod est principium motus, sit etiam principium sensus. at (inquiunt) à corde omnis motus procedit, cõsequitur ergo, ut etiam principium sensus statuatur. Nam cum cor calidissimum sit, & officina calorís naturalis, & motiones omnes calido indigeant, nam membrum algiosum, & frigidum, uacillare, & collabi uidemus. operæpretium ergo est, ut cor primus motor in corpore astruatur, sed cum rursus motus principium sit appetentia, sit ut in quo primum mouendi principium sit, etiam primus sensus reperiatur, quem communem dicimus. unde Arist. secundo de partibus animalium ita inquit. Sed enim principium sensuum esse cordis locum diffinitum iam est, quam ob causam, duo id est tangendi, & gustandi sensus, ex corde aperte dependent. nam auditus, olfactusque piscium, & reliquorum generis eiusdem declarant, quod dicimus. audiunt enim atque olfaciunt, cum nullum sensorium eorum sensuum in capite habeant manifestum. & rursus quinto de generatione animalium ita ait. Meatus sensoriorum omnium tendunt ad cor, aut ad cordis proportionale, si corde carent. Alexãder autem ea ratione nititur astruere cor esse sensus cõmunis receptaculũ, quia in passionibus animalibus ad ipsum, calorẽ, & spiritus reciprocare, & refluere cernimus. Enimuero par (inquit) est: ut ab ea parte, in quam motiones extrinsecus prouenientes, ut in agonia, timore, syncope, animi deliquio, uelut in principium desinunt, in eandem principium quoque motionis extra tẽdẽtis perueniat. quemadmodum in exercitu fere liquido exẽplo cõperies, ab illo enim ad quem extrinsecus legationes adueniunt, (hic autem imperator est) motiones quoque exterius proficiscentes initium capiunt. Porro Themistiũ qui Arist. paraphrasi adornauit, in cõmentatione de memoria, & reminiscencia quoque idem secutus dignoscitur, dum id esse in causa testatur, cur seniores immemores sint, & cor frigidum obtineant, & simulacra in ipso adseruata, præ senio abolita sint, atque defluerint. sed satius fuerit eius uerba tenui quodã eloquentiã filo deducta, in mediũ retulisse. Eos (inquit) qui decliues, & decrepiti æuo sunt, obliuiosos esse necesse est, propterea quod consumptione, discobinationeque collabuntur. est enim senibus cor: in quo summi & principis sensus regia est, simillimũ edificijs, & parietinis ueteribus, quibus tectoriũ, & pictura exciderint præ senio, habetur in ijs cor prægelidum, coque laxatur, & quasi cor-

ruit algore, atq; ita simulacra rerum quæ in eo adseruabantur, quæq; tectorij operis modo illita, inductaq; fuerat, conseq̄uo abolentur, & diffliūt. hæc Themistiū. Sed & Chrysippus libris editis, plurimas inuenit in libris de anima rationes, quibus confirmare hanc positionem sibi persuadet, ex quibus nos aliquas: quas hincinde collegimus, in medium afferemus. Cum proferimus (inquit) tu, motu quodam oris cōueniente, cum ipsius uerbi demōstratione, utimur, & labias sensim priores emouemus, ac spiritum & animā porro uersum, & ad eos quibus cum sermocinamur: intendimus. At contra cū dicimus ego, nec profuso, intentoq; flatu uocis, nec proiectis labijs pronuntiamus, sed & spiritum, & labias, quasi inter nosmetipsos cohercemus: & labrum inferius uersus cor nutat, & deuersum porrigitur, & hoc naturaliter edocti facimus: quod recta (inquit) ratione fit, labrū enim uersus cor producit, dum dicimus ego, quia quasi uelimus ostendere partem animæ rationalem, quæ in corde sita sit, quæq; præcipua nostri pars existat: arguta profecto & subtilitatis plena ratio sed & quasdam alias non minus lepidas subiungit. Cū uolumus (inquit) significare aliquid cōuenire nobis, aut non conuenire, manus uersus regionem pectoris, & cordis trahimus, dicentes: hoc mihi expedit, hoc non conuenit, hoc ego tibi dico, aut etiam cum interrogatione digitos iuxta ea loca figentes dicere solemus, istud ego facerem? quid facere prætermisi, quod faciundum erat. præter hæc adducit alias rationes Chrysippus. In usu est hominibus (inquit) cum aliquē incipientem irasci conspitiunt, dicere: iam illi ascendit furor. & iubemus rursus aliquibus, ut iram deuorent. uulgius quin etiam idiotarum, cum aliquid non assequuntur, dictitare uidemus, non sibi ea quæ sunt dicta, in imum descēdere, q̄ si in capite (inquit) existeret uis animi ratiocinatrix, ridiculo diceretur descēdere, cum potius dictum iri deberet ascendere. male item & perperam dictitarent ascendere alicui furorem, & iram deuorari, quæ omnia sane significant, ratiocinatricem animi partem, aut uirtutem in corde contineri. Sed & mulieres hoc indies (inquit) ostendunt: si enim non descendunt ipsis quæ dicuntur, sæpius digitum usq; ad regionem cordis deducunt, sic non sibi descendere dicta insinuantes. Dicimus præterea cum aliquem molestia afficimus, aut secundum animi eius sententiam locuti sumus, tetigi tuū cor. & rursus qui maiori conatu ad uindictam feruntur, cor se euulsuros illis quibus sunt infensi, comminatur. Istud philosophorum placitum, & decretum etiam Homerus poetarum antiquissimus, & eminentissimus pluribus carminibus approbare uidetur, quæ magno studio ex toto opere Chrysippus congescit, cum tamen decuisset hominē philosophum non poetarum testimonijs, aut idiotarum cōsuetudine, aut carminum numero certamē dirimere, sed potius demōstratiuis assumptis, quæ a rei substantia su-

muntur, aut si demonstrationē non suscipit quæsitum, dialecticis, & maxime probabilibus propositionibus ab inhaerentibus rei substantiæ acceptis, non rethoricis, non sophisticis agere causam. Cūq; animaduertisset Chrysippus fabulam quæ de Pallade circūfertur: sibi ex diametro aduersam, quæ fingit deā ex Iouis capite cōceptā, genitāq; fuisse, quæ cū nil aliud sit q̄ cōsiliū & prudentia, signum manifestarium existit, in capite principem animi partem contineri, ad hanc ferme sententiā artificiose nimis, & uerisimiliter fabellam enarrat adaptans ipsam pro captu, stoicorum placitis. Non mecum (inquit) pugnat fabula dicens ex Iouis uertice ortam Mineruam: quæ nil aliud q̄ prudentia est. non enim hoc dumtaxat in ipsa habetur, sed q̄ & Iuppiter cōsiliū deuorauit, & ueluti pregnantis exinde effectus: genitam in seipso puellā peperit per caput. Inde autē fabulam ortū habuisse dicit, quoniam omnes artes in corde existentes: efferentes quidam sermones, per caput exeunt. est enim & os capitis particula, non enim ea solum pars quæ capillorum sylua hispida est, sed & omne quod supra collum protenditur, caput nominatur. Ergo cōsiliū quod Iuppiter dicitur deuorasse, nil aliud est q̄ prudentia ueluti quædam, & eorum ars que ad uitæ usum sunt necessaria, quæ ideo deuorata à Ioue traditur, quia artes deuorari oportet: & in secessu mentis reponi: secundum quem modum dicimus quosdam ea quæ dicuntur: deuorare. hanc autem artem: parere rationabile est parenti similem natam. manifestum autem q̄ scientiarū partus, & inuenta per os progrediuntur, & sermonis usu efferuntur. Hæc ferme Chrysippus, quæ & si uenusta, & lepida sint, nos tamen Galenus hominis uehementis, & laboriosi, non tamen foeliciter circa quiduis aliud uersantis esse censet. Nos tamen ne uictoriam intus occinat, eius rationes in studiosorum gratiā (q̄ fieri poterit) breuissime soluamus. Quod ergo dicit de hac uoce ego q̄ secundum primam sillabam que est. e. os deorsum, & genam tanq; ad pectus deducimus, nonne uidet? q̄ in pronūtiatione huius uocis equus quæ ab eadem sillaba incipit, exacte idem obtigit, quare oporteret idē esse utriusq; significatū, quod cum nosset Chrysippus ad differentiam subsequentiū syllabarū solutionem referre tentauit: quæ talis est. cum quis dicit huius uocis ego sillabam secundam go. talis sillaba nihil abscedens, & distinctū ostendit, sed cum quis infert huius uocis equus sillabam secundam, talis sillaba quid diuersum referre uidetur. uerum hoc quod dicit, tenuis prolatio dumtaxat est: nullam habens demonstrationē ualidam, nec rethoricam, uel sophisticam persuasionem, nā propter quid secūda huius nominis equus sillaba diuersum quid signat: q̄ faciat secūda huius pronominis ego, oportuit ipsum aliquā demonstrationē apponere. Ergo dicamus talē esse naturā huius uocalis. e. q̄ in eius prolatu labias coherceri, & deuersus deduci, sit

opus: non ratione significati, sed ratione ipsiusmet uocis, ut ostendimus. Nec item ualet illa ratio qua ait homines se ipsos ostendentes: manum ad pectus conferre, nam & multi hominum sæpius nares tangunt dicentes, hoc mihi expediens est, hoc ego tibi narro. Quin & cōminantes digitum ante nares erigunt, & tamen non ob id firma est hæc ratio: ad inuentionem principalis animæ partis. Quod si aliqui dicūt non descendere sibi quæ dicantur: certum est, q̄ nullus ita dicere consueuit, cum non assequitur, nec intelligit ea, quæ dicūtur, sed cū aliqua ad iram, aut mœstitiã aut furorem prouocantia (quorū tamen audiens nullam curam faciat) referuntur, tunc id dictitare consueuit, significās ob iniurias dictas, aut conuitia non irasci, aut molestie ferre, est enim in corde irascentiæ sedes quoad materiã. & sic futiles ostendimus Chrysippi rationes. sicut enim cōminatur aliquis oculos alicui se adepturum, aut confracturum caput, ad eum modum aliquando & cor cōuulsuros se esse dicunt, sed quid hoc ad præsens negotium? abscindere enim aures, & nasum, & sæpius alijs minantur homines. quin & mulier quædam apud poetam sic deprecatur. utinam ego huius medium epar possem comedere uisceri adhærens intus. Quid igitur charissime Chrysippe, num epar propterea animæ principium esse pronuntiabimus? non potest profecto qui hæc dicat, non insanus & somniator haberi. Sic igitur ad Chrysippi insomniã (nam quomodo aliter quis appellet: q̄ per somnum uisa & comprehensa, quæ is de animæ in corde positu arbitratur?) respondimus. Sed unū dumtaxat illius festiuum commentū: quo nititur probare animæ principatum in corde: non taceamus, ait enim in pactis hominum, atq̄ conuentis solere homines capita inclinare uersus cor, ex quo infert conclusionem quam intendit. nam id uolumus significare non discrepare animi conceptū qui est in corde, ad quod capita inclinamus, cū sermone qui nobis ab ore procedit. Sed non uideo cur tanti faciat hanc rationem Chrysippus: magis enim rationi consonum est, ut principium animæ magis in eo ipso quod mouetur existat: q̄ in ea parte ad quam mouetur. Possem & illorum hominum eum in memoriam reuocare, qui dum inter se de aliquo paciscuntur, atq̄ conueniunt: capita sursū uersus nutant. Sed reliquū est, ut opinionem quam putamus uerissimam asseramus, quæ ponit omnem animi principatum hoc est partem animæ raciocinatricem, cum omni famulatio deseruientium uirtutum choro, in capite collocari, quod ut Galenus tertio de placitis Hippo. & Pla. inquit: satis ex morbis comprobatur. Cerebro nãq̄ affecto promptissime animal in delirium incidit, & immobile & insensibile fit: corde autem affecto in syncopem, & deliquium, & interitū deuenit, nihil tamen eorū quæ prædiximus, patitur. Huc accedit euidentis ex experientia testimonium. conspicimus enim in ægritudinibus mortem inducentibus,

sæpius

sæpius omnes notas, & signa supra ingentem cordis corruptionem, & intem-
 periam attestari, atque ij tamen loetho candidati, quandiu uixerunt, mentis com-
 potes inuenti sunt, ut in tabidīs & hectīcīs indies cernere est. qui fere usque ad
 uitæ finem extremum omnes facultates cognoscitiuas, non laceſſitas, sed pro-
 be affectas obtinent, quod non aliunde euenit, nisi quoniam cerebrum in sentien-
 do nil à corde dependeat, ipsum existens fons quidam & origo sentiendi. atq̃
 quòd nullatenus cerebrum à corde dependeat in præbendo uirtutem sensitiuam
 membrīs: & motiuam secundum electionem, pulcherrime disputat Galenus in se-
 cūdo de placitīs Hippocratis & Platonīs in hęc ferme (ut nos uertimus) senten-
 tiam. Querendum (inquit) est utrum neutrum neutri, an alterum alteri ali-
 quam præstet facultatem. dirimetur autem sic quæstio. oportet considerare
 in dissectionibus animalium, quotnam & qualia sint, quæ cor cum cerebro con-
 tinuant, & deinceps unumquodq̃ ipsorum secundum collum aut scindere, aut
 comprimere, aut excipere laqueis, atq̃ tum demum inspicere, quibus passioni-
 bus animal capiatur. connectunt porro cor cū cerebro tria genera uasorum, quæ
 totius corporis communia existunt, nerui scilicet, uenæ, & arteriæ, uenæ quæ
 dicuntur iugulares, arteriæ autem carotides, & nerui qui hijs arterijs sunt natu-
 raliter adnati. Ergo uenas iugulares, aut carotidas arterias, non simpliciter
 quemadmodum neruos dissecare oportet. interibit namq̃ confestim animal uberi
 sanguinis fluxione detentum, sed melius fuerit ualidīs uinculīs intercipientem pri-
 mum quidem in partibus superioribus & inferioribus colli, deinde quod illarum
 medium est diuidere, ita ut nullus sanguinis fluor consequatur, neruos autem si-
 ue excindere, siue uinculīs quibusdam excipere, uel ipsismet digitīs præmere uelīs,
 nihil intersit. Ergo neruis quoquomodo affectīs, inuocile mox animal redde-
 tur, nulla aliarum actionum, nec in præsens, nec in posterum læsa, arterijs au-
 tem laqueo interceptīs (ut diximus) diuisiue, inuocile quidem aut insensile non fiet
 animal, sed partes superiores concisarum arteriarum omnino sine pulsu relinquen-
 tur. uenas autem seu laqueo interceperis: seu (ut diximus) secueris, nullam præ-
 dictarum actionum manifeste deperditam uidebis. Quare ex ijs quæ ad sen-
 sum apparent, cuius colligere paratum est, nec cor ad pulsuum motum, cere-
 bro uel tantillum indigere, nec cerebrum rursus corde ad hoc ut sentiat: & se-
 cundum electionem animal operetur. Quòd enim cor nullatenus ad propriū motum
 cerebro indigeat, manifestū est, quoniā uenis, & arterijs, & neruis prædictīs uin-
 culo interceptīs, adhuc tamē pulsat ipsum, & totius corporis arteriæ solū enim ar-

ANTONII LODOVICI

teriæ supra uincula sitæ sine pulsu manent: sed quòd & cerebrum in obscundis
 muneribus sensus & motus ipsummet respectu talium actionum principium sit:
 magnum inditium est, quòd neruis prædictis, aut sectis, aut laqueo interceptis,
 solum inuocile animal redditur, inspirat autem, & respirat sine aliqua noxa. sic
 autem & pedibus manibusq; etiam dum ualet operari, & ut prius similiter uidere,
 & audire, & deniq; omnem sensationem sentire potest. sola nãq; uox (ut diximus)
 deperditur. Nõ ergo cerebrum in suis actionibus indiget corde, nam arterijs disse-
 ctis non fit inuocile animal: neruis autem incõmodo affectis inuocile euadit. at ue-
 ro cor principium est arteriarum, cerebrum autem neruorum, quare cor si cerebro
 transmitteret animalẽ uirtutem, per arterias utiq; transmitteret, quod tamen falsum
 est: cum illis interceptis, uox non abstrüpatur. Multi autem medici, & philosophi
 laqueo intercipientes neruos simul cum arterijs: & uidetes animal fieri inuocile, mē-
 dose & perperam collegerunt, cor transmittere cerebro primũ principium sensus
 & motus, existimarunt enim ob arteriarum passionem illud procedere, sed decepti
 sunt, debuerant namq; præcauisse, ne cum arterijs simul neruos disseccarent. atq; hæc
 quidem sunt, quibus Galenus mihi ferme demonstratiue suam opinionem cõfirmare
 uidetur. Sed pugnat Aristoteles atq; multitudinem neruorum apparere in corde
 contēdit, & per cõsequens cor principium neruorum uideri, non cerebrum, sed quid
 ad hæc Galenus respõdeat, uideamus. Is in fine secũdi de dogmatibus Hippocratis
 & Platonis ait neruacea quædã corpora in corde reperiri, neruos autẽ non, & q
 neruacea illa solum corporis similitudine neruis simülatur, nõ autem actione & uti-
 litate, oportere autem organorum identitatem & diuersitatem, ex ipsorum actioni-
 bus & usibus dijudicare. Nã q musculi nõ sint, sed ligamēta quæ in corde spectã-
 tur, ex eo clare cognoscitur, q cordis motus est incessabilis, nec unq; quiescit, quia
 agitatio eius naturalis est. musculi autẽ nũc quidẽ mouentur, nũc uero à latione de-
 sistũt, prout electio imperauit, cuius uolũtate ad motũ cientur. Sed quòd & ner-
 ui à cerebro proueniant, manifestum est, ex eo quod Galenus tertio de locis
 affectis se spectasse reffert. inquit enim uidisse se quendam, qui reliquis omnibus
 partibus resolutis, & neruorum paralyti affectis, nullam quæ ad faciei partes
 pertineret, actionem amisit, seruata interim respiratione aliter enim uiuere non
 potuisset, sed & lotium & alui sedimina præter uoluntatis imperiũ deiecit, omni
 alia particula, dempta facie: sensu & motu priuata, quod inde adeo eueniebat,
 quoniã principium spinalis medullæ erat aliqua noxa affectũ, à quo (cerebro aucto-
 re) inferioribus mēbris à facie sensus & motus demãdantur, sicut rursus faciei ipsi
 immediate ab ipso cerebro nerui proueniunt, q si faciei partes quoq; afficiantur, aut

conuellatur, cerebro iam noxam esse illatam ostenditur, quod profecto optime quod propositum est, mihi demonstrare uidetur. Si namque a corde uirtus in neruis suscipitur: (cū enim quaeritur a quo nerui producantur, nihil aliud uolumus significare: quam a quo primum uirtus sensitiua & motiua, quæ per neruos ad musculos deferretur, in ipsos ut ita dixerim, immittatur) nullatenus posset contingere, ut uniuersæ corporis partes quæ infra faciem constitutæ sunt, omnino resolverentur, faciei partibus omnino seruatis illæsis. monstri enim simile esset, & inopinabilis sortitio, ut cor ad longissima quidem per multos in medio obices posset illam uirtutem sentiendi trāsmittere, ad proxima autem atque applicata tantumdem facere non ualeret. His accedit quod non mediocrem fidem facit, quod nerui omnes (ut octauo de usu partium Galenus) duriores consistentia cerebro sunt, non sicut aliud genus substantiæ omnino differens, sed enim eiusdem naturæ cum illo existunt, siccitate uero & spissitudine differunt. Ergo ut ad comperendum ueluti & uadimonium reuertamur, quibus ex præcedentibus opinio eorum, qui principem animæ uim in corde constituunt, funditus euertatur, pluribus tamen ut hic philosophorum omnium improbus ignauusque error ex mentibus eruatur, hoc certamen dirimere non pigebit. Nam si in corde ratiocinatrix animæ uis situctur, non commode possent animales actiones expleri, sed cum illorum opera perfectissima sint, ut non in melius incrementa suscipere ualeant, nullus (opinor) sanæ mentis eas in corde sitas esse de rassa fronte contendet, ubi pessime perficerentur. cum enim incessanti agitatione cor ipsum assidue moueatur, phantasmata & uisa in eo reposita, præpete motione turbata a proprijs explendis munijs impediretur, intellectio enim & ratiocinatio: quieti & statui magis quam motui similes esse uidentur. Ad hæc cum extuberans efferuescensque calor perturbet, & impediat omnes operationes animales, non recte eadem in corde perfectionem indispicerentur, cum tam feruidi & excandescentis caloris officina existat. sub enim tam ingenti caloris efferuescentia atque ebullitione, rerum idola atque simulachra cum materialia sunt, ut pote quæ cum conditionibus indiuidualibus res ipsas menti repræsentent, euaporarent, extenuarentur, & suffituum modo soluerentur in auras: & cordis ipsius flammis deurerentur, immortalis indeffessoque igne consumpta. Perirent itaque entium imagines, in cordis ergastirio & latibulis positæ, & nos in profunda, & densa nebula, & caligine uersaremur: in tanta idolorum res ipsas repræsentantium strage. Quod si semiusta & semiexesa relinquerentur aliqua (deus bone) quam nobis memoriola uacillaret, quæ confusio, quæ indeterminatio nostros corripere animos? profecto Tiresia & talpa cæ-

ANTONII LODOVICII

ciores in ambularemus, dum præteritorum difficulter reminisci possemus: simillimi Platonici figmenti hominibus existentes, qui semper in penitioris terræ spelunca vitam transgesserunt, umbras tantummodo rerum spectare soliti, quas veras esse res sibi met persuaderent, & mentirentur. Eueniret (me Hercules) dignissimum, coronaq; par spectaculum, dum qui febris, Solisue, aut iræ ratione, aut deniq; quavis alia de causa exæstualet, nobis immemor eorum quæ egisset, aduentaret. Quos tunc (putas) iocos: quos risus, quos deniq; cachinnos non nobis obliuiosior ille præstaret? dum Dionem quidem, aut Theonem dicere, animiq; sententiam explicare uellet, cunctaretur tamen, quoniam illa semicom-busta Dionis effigies: Dionem sibi redditum minorem ostenderet, quem ipse nuper uidisset præstanti corpore, & procero conspicuum. Sed scõmatis dimissis, mihi non immerito, sed iure optimo Galenus Archigenem contraria sententem carpere uidetur, qui ad memoriam deperditam restaurandam censet dera-so capiti cucurbitulas adhiberi. Oporteret enim (inquit) si suam ille sectam seruare stabilem uoluisset: omisso capite, cor cuius affectum memoriam esse putat, medicandum suscipere, quod tamen si ille sibi permisisset, ut pectori, & regioni cordis cucurbitam adhiberet, nunq; Marsi patrem sanare potuisset, ex quo illius sectæ falsitas Phœbo clarius ostenditur. Sed & multum in hoc argumento Aristoteles claudicauit, qui cum uon ignoraret capitis repletionem inducere somnos, grauiq; somno stertere, atq; tentari illos: qui cibis humidioribus sunt usi, aut plurimo mero se ingurgitarunt, aut balneis frequentibus, calidisq; sibi caput irrigarunt, nullam tamen potuit probabilem inuenire rationem, & si promptissimus esset ad inueniendum, persuadendumq; quod uellet, qua ostenderet: quamobrem op-pleto cerebro prima sentiendi uis quiescat, cum ipsa (ut ille putat) in corde resideat. Probabilius namq; erat à pulmonis humore somnos euenire, qui cordi nullius alterius rei gratia, q̄ ut illi deserviret, circumpositus est. Cum ergo conspiciamus sensus particulares: & sensum communem impotentes ob frigiditatem reddi in somno, consequitur ut is sensus in corde non sit, quod retractis spiritibus, & calore ad id tanquã ad scaturiginem, multo calidius effectum, potentius esset ad functiones sensus communis obeundas. Quo in loco Arist. apertissime ac si in retia incidisset: mihi teneri uidetur, cum insitari iam talem sensum esse in cerebro non possit, & si millies quas collegit rationes replicet. Quis enim medicorum somnum conciliare cupiens alteri membro à capite, papauera & somnifera, hypnoticaue medicamēta apposuit? aut quis rursus ob exceedētes excubias, & peruigiliū inmodicū cor refrigerare est adorsus? at qui secundū Arist. sōnus primi sensuū

hoc est sensus communis affectio existit, quod ex errore qui in somnis accidit, discas licebit, tunc enim ob feriacionem sensus communis, sæpe iudicatur: & idolum & uisum ipsum sit res ipsa cuius est imago, ut in somnis quia habeo idolum representatiuum Platonis, iudico tale idolum esse ipsum Platonem, cum quo fari, & miscere sermones, & mutuas audire, & reddere uoces existimo, in uigilijs autem id non euenit, nec enim iudicamus simulachrum esse rem quam representat, quoniam sensus communis non est feriatas, quem ueluti pro tribunali constitutum: iudicium ferre de sensuum exteriorum obiectis supra disseruimus. Themistius tamen Aristotelis paraphrastes conatur ostendere, cur somni eueniant sensu communi posito in corde. inquit enim euaporamentum ad cerebrum delatum primum quidem refrigerari, inde ad cor descendere, & calorem eius obtundere, quo facto somnos obrepere sit necessum. habet autem eius dictio sic in libello quem de somno & uigilia edidit. Plane necesse est, id quod in uaporem soluitur, tabescit quæ, aliquatenus sustolli, deinde reditum capeßere, & ad instar euriipi refluere. nam omne calidum in sublime natura effertur, eo loci reffrigeratur a cerebro, & consistit, mox reciprocatur, & descendit ad cor, refrigerato eius feruore somnus obrepit, ita efficitur ut somnus maxime a cibis proficiatur. nam alimonia ad summum caput uiam molita, quædiu fluxum cerebro immiscet, attentat & aggrauat. hinc salebræ illæ uerborum incertæ, hinc oculos nare, caput uergere, erigendi se facultatem auferri contingit. cum uero iam cõmeant cibi, & incidentes cordi calorem eius irrigant, tum profundo somno demergimur, & altum soporem flare incipimus. & rursus inferius. Contingit somnus reditu corpulenti humoris, quem calor in sublime per uenas leuauerit. non enim potest diutius eo loci quo subijt: alimentum morari: sed congelascens aggrauansque, de arce capitis deductu ponderis sui pellitur. hucusque Themistius. Sed salua uiri reuerentia nugacitas hæc mihi mera, & anilis garrulitas: nec homine digna qui philosophiam profiteatur: esse uidetur. nam & spiritus & calor ad cor cum dormire incipit animal deducuntur, & tunc temporis calor cordis ualentior est: nam in somno cuditur & fabricatur multa spirituum copia in corde ob uim caloris quæ in eo est. nihil enim aliud mouet, & regit in corpore quæ calor, atque ob eam causam frigent superiora in somno, & circūquaque extrema corporis frigore cõplentur, contra inferiores loci ut pedes, ut uiscera, & cætera quæ intrinsecus continentur calescunt. ad hæc non uidet nullam tam facilem esse uiam, qua euaporamentū illud ad cor defferatur, si descensurum sit. oporteret enim ut per asperas arterias ad pulmonē prius deduceretur: ubi periculū nō minimū sit, ne aians

ANTONII LODOVICI

suffocetur: obstructo spirātis animæ itinere à crassis lentisq; humoribus descēden-
 tibus qui aeris occupent vias, sed & concesso ad pulmones peruenire defluum illum
 balitum: cum pulmo sit laxus, mollis, & spongiosus, imbibitus ibi detinebitur, absq;
 hoc q; ad cor pertransire sinatur. Quod rursus si admittamus, fiet ut quemadmo-
 dum pulmones phtisim incurrunnt ob catarrhū ad ipsos à capite deriuatum, sic cor
 propter defluxiones illas indies illabentes, abscessum (quod nephas dictu est) con-
 trahere posset. Præterea somniculosi sunt, ut omnes testantur, qui incertas, & cō-
 ditas uenas habent, contra insomniculosi: quorum uenæ editæ, & conspicuæ sunt,
 at qui, si fiat somnus obruto calore cordis à descendente humore oppositum con-
 tingeret, nam ægre & difficulter, nec nisi tenuissima quædam illius uaporis portio,
 per uenas illas strictiores descenderet. per uenas uero amplas affatim & ubertim
 uice imbris fusus humor dilapsus, magis calorem cordis refrigeraret. Quemad-
 modū enim aqua per fistulas graciles ducta lente & guttatim decurrit, per amplas
 missa celeriter & cū magno impetu ruit, ita & spiritus ille corpulentus per arctos
 & nimium angustos illos meatus ægre transmitteretur. Ergo illorum causam qui
 uim animæ principem in corde statuūt, impulsam, prostratā, & constrictā quiuis
 facile animaduertere potest. Sed nec ratio illa qua Arist. & Chrysippus oppo-
 situm concludere suspicantur, firmitatē obtinet: aiunt enim cor primum moueri, &
 ultimum quiescere, ut ob eam rem sensus communis principium statui debeat moue-
 tur enim primū cor motu secundū pulsum, non autem secundum electionem, nec aliud
 quis ostēdere poterit: ex quo habetur motus quidem secundum electionem, cerebrum:
 alterius autem sine electione facti cor esse principium. Sed non omnia organa sen-
 suum (ait) in cerebrum terminantur: hoc adeo dictu absurdum Galeno uisum est,
 ut ad hunc modum octauo de usu partū insurgat. Quid dicis (inquit) o Aristot-
 teles? ego enim citra pudorem hunc sermonē cōmemorare nequeo: nonne in utrāq;
 aurem dignus ratione immittitur neruus ipsis membranis? in utramq; uero partem
 nasi portio cerebri non multo maior ea quæ ad aures peruenit. In utrumq; uero ocu-
 lum nonne unus mollis neruus, unus item durus, ille in radicem eius, hic in mo-
 uentes musculos implantatur? ad linguam autem nonne quatuor, duo quidem molles
 per palatum accedunt: duo autem duri iuxta utramq; aurem descendunt. Omnia
 namq; cerebro participant, si oportet credere oculis uidentibus, & manibus tan-
 gentibus: quorum qui iudicium negat, is uecors, & excors iure appellandus
 est. ad illud autem quod aiunt: non posse cerebrum principium sensus esse: cum
 ipsum non sentiat, facilis responsio à Galeno datur, cerebrum à natura, non ut sen-
 taret, sed ut sensuum instrumentis uim sentiendi præstaret, institutum deputa-

tumq̄ fuisse. Cerebrum igitur in capite ueluti in arce magni regis instar residens, principium animæ habet: sensus ueluti satellites quosdam tenens circum habitantes. Et deniq̄ quod in mundo cælum: hoc in hominibus caput, illud deorum domicilium, hoc rationis habitaculum. Sed cum iam plus nimium simus diuagati, & sermo hic supra modum & umbilicum excreuerit, receptui canamus, & ad uasa tandem conclamemus.

FINIS LIBRI DE CORDE.

GALENI LIBER DE PTISSANA
 ANTONIO LODOVICO
 INTERPRETE.

Vando quidem non multo ante medicorum quosdam, apud quendam ex ægrotis cremore ptissanæ utêtes inueni, nec tamen quibus nam passionibus eam exhibere expediat, aut non expediat, satis distinguerent, nec modum & quantitatem quæ offerri habeat, aut tempus opportunum oblationi sorbitionis probe discernere, aut cōstituire nosset, quin imo (ut uidetur) tunc temporis peraptum esse ptissanæ usum existimarent, cum sibi uenisset in mentem. Ob eam rem uisum mihi est, de usu ipsius ea præscribere, quæcumq̄ Hippocratem explicatius interpretari proponenti, prædici oportet propter multorum quæ sequitur, asecutionem. rationem scilicet cocturæ, & uires, facultatesque ipsius, & quanam actionem exerceat, & tempus competens, & quantitatem, & modum exhibendi, non minus autem quæcumq̄ bona laborantium corpora maneant, & consequantur, qui eam competenter ingesserint, ut rursum è diuerso quantum damni afferat, si non tempestiue propinetur. ad hæc quibus eam corporibus oportet exhibeas, & quibus non oportet, per ordinem edocebo. Sed cum compositum quid & coagmentatum ptisana existat, & succus eius. ex hordeo namq̄ pulchre purgato hoc est decorticato, & aqua cum tali decoctione præparanda erit, primū quidē de partibus ipsius per quædam ueluti capita, & summas mihi dicendum esse censui. Nisi enim hæc quis prius commode explicauerit, diffinieritue, magnopere lædet, quantumuis reliqua exactissime deinceps prosequatur. Quod quidē igitur optimam aquam eligi oportet ad confectiōem ptissanæ, nullus (opinor) in dubium uertit. porro hæc consistētia, & gustu, & olfactu,

GALENI LIBER DE PTISSANA

& colore dijudicatur: ex gustu quidem, & olfactu, si alienam nullam qualitatem
 submonstrat, hoc est ut dulcis non sit, non saluginosa, non aceti præferens saporem,
 acidæ, aut acris, aut graueolens, aut puredine affecta, aut denique (ut in uniuersum
 dicam) ut nullam accessoriam qualitatem obtineat, sed sit omnis omnino qualitatis
 expers, & seorsum existens ab omni aduentitia qualitate, & omni mixtione carens,
 quæ aut gustum, aut odoratum immutet. Oportet quin etiam & pellucidam hanc
 esse, & puram, quæque nihil habeat limosum, sed eiusmodi sit, ut adamussim percola-
 ta esse uideatur, & ab omnibus denique innatantibus arenulis prorsus sciugata, se-
 motaque esto. Talis enim uero aqua ad usum quidem utilissima existit, si uero naturam
 spectes, nec sic quidem pura euasit, ueluti nec aliquod aliud sensilium elementorum.
 Quod si (qualè diximus) talis extiterit, hæc sane tibi mox per tenuium partium fue-
 rit, & concoctu facilis, & prompte celeriterque per corpus digeretur, & per illa
 non tarde transmeauerit, nec solum à naturali caliditate si epotetur, bene permuta-
 bitur, sed & exteriori igni communicans, breuissimo tempore calefiet, cuius sane rei
 locupletissimus testis Hippo. est: aquam namque quæ affatim & celeriter calefcat,
 & rursus celerrime frigescat, leuissimam esse censet: non quoad ponderis leuitatem,
 ut quæ nullo negotio, pondere, uel mensura posset dignosci, sed leuissimam, hoc est
 tenuium partium, quæque in se ipsam facile aduersas qualitates suscipiat, audire oportet.
 Talis porro aqua & frigida est, & humida, & quam proprie aquam nuncupa-
 ueris, quæ autem sunt substantia aliqua, aut qualitate infectæ, quales uel bitumino-
 sæ, uel sulphuræ, aut etiam aluminosæ, tantum à natura aquæ recessere, quantum infe-
 ctio peruasit. Si autem demonstrari tibi postulas, frigescere aquam, & humecta-
 re, hoc non ad præsentem sermonem spectat quem de ptissana instituiimus: præterque
 quæ frigiditatem eius, & humiditatem omnes ueteres demonstrarunt, quibus & expe-
 rientia subscribit, quamobrem hoc omnium sermone confessum accipiens, ad ser-
 monem de hordeo pertranseo.

Hordeum igitur in uniuersum sumptum infrigidandi, & desiccandi ui pollet, habet
 autem abstergium quid, & uentosum. discretim autem & secundum partes, qui quid-
 è forinsecus eius est, furfuraceus cortex siccior euasit, & magis deterforius est.
 quod uero intrinsecus existit, carnosum ueluti, & esui aptum, abstergit & ipsum,
 sed minus quam furfures qui in eo sunt. habet autem nihil minus & flatuosum quid in
 seipso. altera uero pellicula membranaue tenuis, quæ intra id quod est ueluti furfur
 posita est, & hordeum circumdat, atque circumscribit, mediam horum obtinuit potesta-
 tem, quo fit, ut non tantum abstergat quantum furfuraceum, plus autem quam hordeum.
 Illud uero sermoni subaudiri oportet, quæuis non dicatur, optima hordea eligi oportet.

tere, quæq; nihil habeât ex putredine ascitium, aut superfluum humorem, neue sint, aut admodum nouiter collecta, aut omnino nimis antiqua, iuniora nempe & nouiter decussa secent excremētia humiditate, quam ex regione sibi contraxerunt, & excrementis redundant, & spiritu uentoso turgent. at quæ antiqua & diuturna, tempore iam uicta & caduca sunt reddita, & propriam deposuere facultatem: quod uel rugæ in ipsis ingenitæ, & magnitudinis imminutio atq; decrementum, non obscure tibi significare poterunt. non minus autem & q; ijs contusis ueluti puluisculus quidam tenuis ab ipsis decutitur. Plena igitur esse expedit bordea, quæ ad facturam ptissanæ delegeris, nec aut apprime noua, aut peruetusta, atq; omni extruria & hospite qualitate carentia. Sed nec hoc unum sufficit, uerum & ulterior approbatio ab experientia, atq; periculum apponendum est, ultra dicta nãq; si inter coquendum in tumorē ampliorem attollatur, hæc ipsa eligere oportet, ad ptissanæ cocturã. modo uelit quis ipsam secundū rationē quatenus possibile atq; decēs est, efficere. Quæquidem igitur sit optima aqua, & quo pacto discernitur, quodq; sit optimum bordeum, quibusq; maxime notis ipsum cognoscatur, summatim & in transcurso dictum à nobis est.

Relinquitur tertio agendum nobis de coctione, sic uero ipsam ptissanam præparare est mos, tundunt nãq; atq; terunt prius in mortario in minutas particulas, postea coquunt celeriter, deinde uero ij quidem iniiciunt saram defrutumue, ij autem amyllum, nonnulli sunt qui & cuminum, & mellis non nihil superiaciant. est porro talis confectio absurda, & reprobata. Optima autem & pulchra eius constructio talis est: præmadefacere cum adhuc cruda est, atq; humectare in aqua oportet, inde manibus in tantum proteratur, quousq; ad tenuem membranam peruentum sit, atq; ob hoc rursus ualide, magnisq; uiribus inter manus teritur, & pertractatur, donec paleosum omne succutiatur: nisi tamen quis uellet ipsam magis abstersoriam conficere, tunc enim simul cum cortice ipsam concoquere præstat.

Coquatur autē ad hunc modū, ubi prius ipsam oppido coegeris, & perfricaueris, ad mollem & suauem ignem apponito, ubi eousq; maneto, donec plurimū succi emittat, si enim hoc (quo dixi) pacto decoquatur, omnem inflationem exuit: possidet autē quæcunq; bona Hippo. ipse multo ante de illa attestatus est dū ait. Glutinositas quæ in ea est, leuorem quendam obtinet, & continua existit, ita ut si tangas, nullam aspredinem sentias, & lubrica, & mediocriter digitis cedens, & inficulosa est, quæq; facile aluum subducatur in morbis quibus conueniat: nec enim uentrem cohibet, ob astrictionem aliquam quæ insit, nec conturbationem, aut subuersionem uentriculi, cum decoquitur, operatur. nec intumescit in uentre, intumuit nãq; inter coquendum.

GALENI LIBER DE PTISANA

quantū apta erat attolli. Quod quidē igitur nihil glutinosum, & meatuum obstru-
ctiuum ptisana habeat, ueluti omnia alia uiscida palam est atq; manifestarium. ab-
stergit enim non sordes tantūmodo corporis, sed & pituitosum succum in uentriculo
acceruatum exhibita expurgat. Multa autem coctio, & exacta miscilium unitas
apparentem hunc lentorem molitur. hæc igitur quæ in ea apparet lentities, nullam
habet aspredinem, sed lenis est undiq; & cœqualis, & manens, & continua: nulla
enim astrictione aut acredine participat, ex quibus aspritudo causatur. Quo fit ut
leuorem quendam necessario sortiatur, non quoad tactum dumtaxat, sed & secun-
dum uires. Cūctā nāq; alia tenacia, & glutinosa, ueluti oleum, mel, & alia id genus
tangenti quidem tibi apparebunt leuia & æqualia, ita ut nihil in se diuersum & in-
æquale habere uideantur, quale est, ut pars quidem altera sit tenuis, altera crassa,
aut diuisa, disunctaue, quo fit, ut quoad tactum leuorem præferant, nullatenus ue-
rosi circa aliud quid eorum uires & efficaciam experiri uolueris. nec enim madesa-
ciunt omnes corporis particulas, quibus applicuerint æqualiter & continenter, sed
dissident &, seunguntur secundum hoc ab inuicem uiscosorum omnium partes, ex-
cepta ptisana. ipsa enim leuis existens quoad sensum, & sibi cohærens, nec interci-
sa indiuisaue, secundum potentiam talem etiam sese fert. His adde, q̄ ex illis nulla
uoluptas in gustu percipitur, ptisana autem non minus seorsum à cæteris hoc mu-
nus præcario obtinuit, ut secundum gustum suauis & iocunda esset, & præcipue
in ægrotis panis autē quāuis alia superet. secundum alendi facultatem, attamen &
is non parum est insuauis, quantum uis latice sit inpersus, ut pote qui mandi denti-
busq; teri etiam num indigeat. Hoc autem secundo ptisana præstat, q̄ nullum ex
elaboratione circa os, atq; tritura negotium faceffit. habet namq; & lubricitatem,
& præcipue cremor nihil in transitu meatibus infarctum relinquens, quæadmodum
omnia glutinosa, dēpta ptisana. ipsa enim nullo negotio subit thoracis particulas,
ob abstersoriā uim qua est prædita. Non secius & ad subductionem alui est cōue-
niens, & ut alimentum per totum corpus digeratur: & præcipue ab ijs accepta, in
quibus assumpta non commode perueniunt ad iocinoris cōuehas partes. Est porro
tactui quin etiam mediocriter cedens, est humecta & insiticolosa, quorum quidem
humiditatem ab aqua suscepit, habuit autem ut frangibilis esset, ob hordei naturam
medio modo exsiccantem. Illud enim quod ex contrarijs qualitibus conflatum est,
ita ut aliam quādam naturam acquisitiam inde retulerit, extremorum summitates
effugit, atq; uitauit. Insiticulosos autem homines facit quia humida est: magis uero
q̄ aqua, & celerius sitim adimit, q̄tūuis ab ea in humiditate deficiat, quod ea ratio-
ne contingit, quoniam celerius per corpus digeritur, & quoniā permanentem ipsam

obtinuit, ratione lētoris seu uiscositatis. hijs adijce quia etiam frigida existit. atq; hijs de causis in febris ardentibus quod magis conueniat, inuenias nihil, ut pote quæ ipsis secundum omnia aduersetur, reffrigerans & humectans, & abstergens succos putredini obnoxios, & non parum præstans corpori alimenti. semiputridos autem humores excoquens: & in succum utilem transmutans, atq; hæc quidem habet omnia cū hoc q; nihil astringat, uel uentriculi euerfionem concitet, & hoc (ut dixi) non quoad tactum dumtaxat ostēdit, sed & quoad actionem, & potestatem. Est autem & gustui propitia, hoc est nihil habens insuaue, & humida, & insituculosa propter uiscositatem, & cohærentiam quæ ipsi inest. Porro quodcunq; quod leuorē habet, & humectū, & gustui propitiū est, intātum etiā ab styptico, astringente uel sapore secessit, & quacūq; alia ualida qualitate, seu uehementi, longe alienum est. & præter omnia iam dicta & insituculosa est ob coctionem cōuenientem. Cum talis autem sit: acutis febris eam exhibere operæ pretium est, non eo dumtaxat nomine, q; per omnia ipsis aduersetur, sed & quoniam omnium facillime concoquitur, & imbecillima est in omnibus qualitibus, & uelociter per corpus distribuitur, & putridos quidem succos expurgat: ob uim abstergendi: semitabidos autem quin etiam concoquit.

Non tamen simpliciter in morbis exhibenda est, sed multa prius prædiffinire & cōstituire egemus. non enim hijs qui periclitantur eam exhibere decet, nec i. ijs qui aut uenæ sectione, aut purgatione, aut lauamine aliquo clysmate uel opus habeant, multo autem minus ijs qui aut excrementis secundum uentrem scatent, aut sub magno dolore molesantur, q̄tūis nulla medica fomenta, nec sanguinis missionem, aut purgationem requirant, sed nec ullo pacto in siccissimis squallentibus uel morbis eam deuorasse commodum est.

Oportet præterea considerare tempus, & quantitatem, quæ debeat offerri. si consuetus erat æger semel uesci, præbeto & ipse hanc sorbitionem una uice dumtaxat. si autem bis in die cibos capiebat, & ipse dosim duplicato.

Ad auctio huius sorbitionis, & appositio in morbis siccoribus nō oportet, ut fiat, indigent enim ualidioribus potionibus, q̄ sit ptisana, ut plus humectentur. Siccas ægri tudines appello, pleuritida, peripleumoniā, & in uniuersum omnes thoracis affectus, cū nihil ab ipsis expuitur. Secundum iocinus autem, & uentrem, & intestina, ægri tudines sicca nuncupantur, cum nihil ab ipsis excernitur, & particulae duræ fiunt. arteriarum quidem, & uenarū squallos ex lingua, & cute extrinseca dignoscuntur. Sic & capitis passiones, cum nihil per palatum, aut nares depurgatur. secundum hunc modum & inflammationes phlegmonæ uel morbi sicci dicuntur, a qui-

GALENI LIBER DE PTISSANA

bus nihil in pus permutatur. in talibus autem affectionibus ptissanam propinare non confert, ut pote quæ non ualde humectet illa, quæ plurima & uehementi humectatoria potestate indigent, quin potius ex plenitudine incommodum talibus corporibus præstat. Quod si corpus humidius extiterit, & quidpiam à pulmonibus despuatur, tunc temporis adaugere semper, & apponere potionem eius operæpretium fuerit. humectans enim, & incidens similiter humores extantes in corpore, & firmitudinem particulis præstans ob alimentum, mundum perficit exacte animal & purgatum ab infestitate succorum uitio (quod Græci cacochymiam uocant) conuenientibus namque utrisque facillime repurgantur uitiosa recrementa. Nihil autem aliud inueneris, quod isthæc ambo possideat, quæ ptissana, ut medicamentum, uel ut alimentum præstat. sed aut in extenuando & humectando nutrimentum deficiens habebit, ueluti panis, & far, & oua, & piscis, aut inscindet quidem, sed non humectationem, aut alitionem secum adducet, ueluti acetum mulsum, & si quid aliud tale. Omnia hæc bona ptissana sortita est, sed tamen nullam utilitatem conciliat, si sine exacta prædificatione exhibeatur. quin magis mortis causa consistit oblata, ut si forte laborans indigeat clysteri, ob purgationem excrementorum, aut uenæ sectione ob cruoris reddatiam, aut propter dolorem, qui ut non desineret: plenitudo in crimine fuit: mortis causa ptissana fuerit eam deuorati: forte namque & ipsa plenitudinem duplicato multiplicat, & propter hoc non oportet ipsam exhibere feбри correpto, siue cum dolore siue expers doloris sit febris, si paruo tempore interposito ab acceptione alimenti, homo febricitare incepit. & si nondum excrementa alui deposuit. atque istudmet prædificare oportet non in succo solum, sed etiã in ipsa ptissana, quibus autem utilis fuerit, nec ipsis mox eam obtulisse conuenit, sed prius quidem cremorem succumue dumtaxat, inde plus quidem succi, parum autem ptissanæ propinato, postea ex æquo ambo exhibeto, ultimo ipsam ptissanam dumtaxat: cognoscens probe ad firmitatem & nutritionem corporis maximam opem à ptissana conferri. succum autem ad facilem elaborationem & concoctionem probam, & promptam distributionem per corpus multum præstare.

• Hæc tanquam in summa de ptissana nobis dicta sunt, ut noris bene temperatum ipsius usum, & quid necessario præconstituere oporteat.

FINIS.

ANTONII LODOVICI MEDICI

CI OLYSSIPPONENSIS LIBER DE

79

eo q̄ Galenus animam mortalem esse comproba-
re uisus est.

Non est huius operis scopus de animæ substantia quidpiam disse-
rere, anceps namq̄ & lubricum, & omni ex parte periculosum
negotium hoc est. Philosophi quippe uiri tametsi plurimum nimis
anxie in hac re laborauerunt, & ingenia torserunt, uix tamen su-
per ea re quidpiam certi, & minime controuersum inuenire potue-
runt. uixq̄ (quod aiunt) scopum satis attigisse uidentur. Galenus autem medicus
omnium tam medicorum, q̄ philosophorum qui omnibus ætatibus uixerunt, facile
princeps: amplius de hac re inquirere adorsus est, nec enim sustinuit absolute crede-
re quidpiam, quod per demonstratorem scientificam non accepisset. est enim demon-
stratio syllogismus faciens scire. Is igitur cum uideret, a philosophis super propo-
sita quæstione, nequaquam lineales (quas uocant) demonstrationes, sed probabiles
dumtaxat persuasiones afferri, & rationes aliquas in contrarium haberet, quas sol-
uendo esse non poterat, facile in hanc partem inclinare uisus est, ut animam mortalem
assereret. Quamq̄ non simpliciter, & absolute, sed Socratico astu hoc faciat, nec
enim quidpiam ponit, sed contraria dumtaxat dicentes refellit. Namq̄ ut Socrates
apud Platonem, se quidem sapiëtem non esse fatetur, sed eos qui sapientes uideri uo-
lebant, quicūq̄ tandem ij forent: redarguit: atq̄ alios minime sapere demonstrat.
Ita Galenus nunquam aperte & palam dicere ausus est: animam esse mortalem,
sed dicit q̄ est complexio, uel substantia cerebri, uel q̄ est spiritus, aut q̄ spiritu
utitur ad omnia munia tanq̄ instrumento. uel q̄ fit ex temperamento quatuor pri-
marum qualitatum, aut q̄ illis qualitibus permutatis, illa etiam alteratur: & q̄
animi mores corporis temperamenta sequuntur. & q̄ potentie siue facultates ani-
mæ ipsius, quæ nihil aliud sunt q̄ ipsa anima: nascuntur & fiunt ex complexione,
siue sunt ipsamet complexio, & ipsam insequuntur materiam. & alia id genus, ex
quibus liquido deduci potest, animam esse morti obnoxiam. Atq̄ (ut apertius lo-
quar) erubuit quidē Galenus fateri animam esse mortalem, rursusq̄ noluit concedere
eam esse immortalem. nam cum esset artifex sensualis: & credendum esse existi-
maret ijs quæ per sensus apparent, & pleraq̄ hoc q̄ anima esset mortalis astruere
uiderentur, adduci non potuit: ut ab ijs uel latū digitū discederet. atq̄ utinam Ari-
stoteles summo uir ingenio, & accuratissimus in pensitandis philosophorum placi-

ANTONII

tis, & in exigendis antiquorum opinionibus plane exactus: pari candore & ingenuitate mentem suam propalasset, nec sepia instar quæ attramento effuso: piscatorum manus elabitur: obscurissimis sententijs sua dicta obuoluisset: ut tum maxime cum comprehendi uideretur: effugiat. Visus quippe est & ipse dubius extitisse in hac sententia, & in eam partem magis accedere: quæ animam mortalem affirmat. Quippe (ut Gregorius Nazarenus ait) præter hoc quod artis plus nimium quam par esset omnibus admiscuit, & prouidentiam angustiis nimis finibus limitasset: cum eam supernorum esse dixisset: nec ad inferiora illam produxit, tum & mortales de anima sermones habuit. Nec satis intelligere potuit: quomodo si anima esset forma corporis: esset immortalis, uel si morte uacaret: quo pacto informaret corpus. Rursus inquit, quod si aliquod proprium opus est ipsius animæ, in quo non cum corpore communicet: quod ipsa est separabilis, si uero omnia opera sunt animæ cum corpore communia, separari non possit. Deinde ostendere conatur omnia pene munia (atque adeo ipsum intelligere, de quo minus uidetur) animam cum corpore habere communia, atque adeo nullum opus esse: in quo anima non indigeat corpore. Videtur (inquit) intellectio aut esse phantasia, aut non sine phantasia, & existimatione quadam. Quid (Hercules) imbecillius dici a uiro docto, & summæ auctoritatis potuit? nihil profecto: quod perinde est, ac si diceret, intelligere aut corpus est, aut sine corpore esse non potest. Ad hæc non satis assecutus apparet, quo pacto anima intelligere posset corpora: si esset ipsa corporis experta. Anaxagoras (inquit) solus ex omnibus dixit animam esse sinceram, & puram, & corporis immunem, & quod de foris accedat, sed quo pacto intelligat: non dixit. perinde ac si diceret difficillimum esse comprehendere: quomodo intelligat anima corpora: si ipsa corpore careat. Præterea diffinitio quam dat de anima: cum dicit eam esse actum corporis physici, & organici in potentia uitæ habentis: manifestum est, quod de sensitiua, uel uegetatiua tantum assignatur: nec intellectuæ animæ competit: ineptum est namque ipsam diffinire, per hoc quod uitæ corpori physico potest uiuere præstet. Nescio an in numerum eorum qui in eodem luto & salebra hæserunt: Alexandrum maximam in peripatetica schola philosophum reijctam, nam is quoque libro primo commentariorum in topica Aristotelis, hanc propositionem dicit esse demonstrabilem, quod anima quæ est forma corporis, sit inseparabilis, ita enim loco iam citato inquit. Exemplum demonstrationis, uel syllogismi, qui constat ex primis, & immediatis est hoc. In singulis quibusque entibus species, uel forma id est, quo res est, id quod est. nam cum omne quod actu existit: ex materia & forma constet, nec res sit id quod est, per materiam: sequitur quod per formam. deinde (inquit) ex hoc inferre possumus: quod animal est id quod est, per speciem, hoc est for-

similis animæ

mam. & rursus si accipiamus pro minori hanc: sed sic est, quod animal est sensitiuum propter animam: hinc infertur quod animal est animal propter animam: & quod anima sit species corporis: post hæc si assumatur (inquit) hæc propositio anima est species corporis, sed species siue forma animalis ipsa materialis est, (quam dicit esse euidentem) ad hæc quod materiale est: inseparabile est: cõsequitur ergo quod anima quæ est species corporis, sit inseparabilis. Ecce dicit hanc esse demonstrationem: & quod cõstet ex immediatis propositionibus, quia præmissæ illæ siue prologia: quod omnia constant ex materia, & forma, & quod animal propter animam sentiat, & quod species siue forma animalis sit materialis, sint primæ, & indemonstrabiles: quãquam (ut uerum fatear) non dicit Alexander animam rationalem esse inseparabilem, sed quod anima quæ est forma corporis, separari non possit: quasi sentire uelit: binas esse in nobis animas: & quod intellectiua sit immortalis: & non sit forma corporis. Vide quam frigide philosophati fuerunt, qui primũ nomen in philosophia habent: atq; forsitam hæc silentio præterijse præstiterat: ne quis me hæc impia, & erronea deliramẽta potius q̃ nugamẽta plus nimio persecutum fuisse arguat: quod ego libentius facio, quoniam utile est hoc ad ostendendum, quod philosophia adeo ad ueram pietatem non prodest: ut etiam plurimum obsit. Omnino enim de deo, de mundo, de anima, & primis rerũ principijs, & elementis, temere illi sunt cõmentati: qui sine uera religione soli sapientiæ studuerunt. illi enim (ut inquit Paulus) cum dicerent se esse sapientes, stulti facti sunt, & euauerunt in cogitationibus suis. atq; (ut libere fatear: quod sentio) illa rerum naturalium exacta & curiosa indagatio, & cõmentatio, nequaquam nos recta ad deũ ducit, felicitas enim nostra magis consistit in uolendo: quàm in intelligendo. Nam cum deus sit naturæ ipsius boni causa, & deus & bonum conuertantur: illi sane longe propius ad deũ accedunt, qui amare: quàm qui illum intelligere procurant: quiq; bonis operibus ipsum æmulari contendunt. Et maius quid est esse bonum: quàm esse philosophum. Plurimiq; qui litteras nunquam attigerunt, sancte & innoxie uiuunt. Rursus alij qui philosophos se profitentur, quibusq; (ut ille ait) breuior supercilio coma est, inflatis buccis spumantia uerba trutinant, seq; primos omnium mortalium credunt, & præ fastu & insolentia, omnia sibi licere putant. quia (ut inquit Heraclitus) sapientia mentem non producit, nec generat. Tandem (ut breuibus colligam) nemo dumtaxat qui mentem suam habeat: dubitare potest: an anima sit immortalis, nec hæc nostra cõmentatio: qua aliorum errores pandimus: aliorum tendit: quàm ut cauiore reddat eos, qui cristas tollant: deq; se omnia temere pollicentur: ne sapere plus nimio uelint, sed ad sobrietatem usq; sapiant: aliqua se scire existiment, non cuncta. Maxima pars

ANTONII

Salomoni
apicha no pro
dunt

Homerus.

Triginta hi in
mundo.

corū quæ scimus: est minima corū quæ ignoramus. Salomon cum esset sapiētissimus omnium qui ante se fuerunt mortalium, & ab hysopo incipiens quæ nascitur in pariete, usq; ad cedros libani (ut sacræ litteræ produnt) parabolas composuisset: & omnia tam maxima quàm minima mente complecteretur: tamen in uenerē minime cōcessam: & mulierū libidinē dilapsus est, ac simulachra coluit. quid ergo Salomoni sapientia profuit? quid etiā Homero, qui cum piscatorum iuuenum ænygma soluendo esse non potuisset: desperatione captus interiit? quid item Aristoteli quem omnia secula decantāt, illa rerum naturalium, & moralium, & cūctorum quæ sub lunari orbe habētur, tā diligentissima cognitio, & perscrutatio cōmodi & emolumenti tulit? qui cum euripi maris qui septies in die fluit, refluitq; naturam inuestigaret, nec satis causam assequi potuisset, quæ tale opus moliretur: tanq; in rabiem quādam ac animi desponsionem uersus, perinde ac si aliqua nescire molestē ferret: se saltu in illum cum quadā animi ægra indignatione præcipitem dedit: mortis rationem prius epigrammate testatus.

Quia Aristoteles (inquit) non cepit Euripum.

Euripus cepit Aristotelem.

Atq; hoc tum alij plurimi testantur: tū & Gregorius Nazianzenus in inuenta prima contra Iulianum affirmat. Cleombrotus ambraciotes cum legisset librum unum Platonis de anima ex sublimi & alto tecto se deiecit, profiluitq; ut malis præsentibus liberatus: otyus ad animæ suæ immortalitate fruendum pergeret, sed sufficere non possem: si philosophorum ineptias enumerare pergam. Democritus cum ad philosophiam se contulisset: agros inaratos incultosq; reliquit, unde ouibus potius q; hominibus philosophatus traditur. Aristippus cōtra cū in mare proijci aurum iussisset, ne sibi impedimento esset ad litteras, nec hominibus, nec cæteris animalibus philosophatus est. Diogenes uitam canis plane exegit in dolio, cū pera & baculo. Pyrrhon nō esse satis exploratū aiebat: uigilemus ne an dormiamus, dies sit an nox: utri desipiant magis stolidi an qui sapientes putantur, si quid rogaretur: dicebat semper epecho, hoc est assensum cohibeo: nihilq; asserere unq; aut affirmare ausus est, quoad mors cunctationem illam suam cessare fecit. Plotinus se hominem natum esse erubescibat. Empedocles deus immortalis haberi dum cupit: se in æthnæ montis ardentis crateras demisit demens. Epicurus in epistola ad amicū, nō oportet (inquit) præ sapientia cæteris hominibus antecellere: nec bello seruare Græcos quæadmodum Themistocles & Epaminōdas fecerunt: sed bibere uinum liberaliter: & salubriter. Pythagoras ne fabaceam segetem proculcaret, ab Acragantino hoste captus interiit. Socrates cū honestius ē carcere fugere potuisset: maluit epotare cicutam:

cicutā. & iā senior fidiculis operā nauauit: lyrāq; pulsare didicit: quod leuitati ascribi potest. Idē inhonesto puerorum amore tenebatur: & (quod risu dignum est) nullam melius quā obstetricandi artem se callere dicebat: sed melius fecit cum dixit: (hoc inquit) scio quod nihil scio, & philosophandi, rerumq; naturalium causas inquirendi cura relicta, totum moribus emēdandis se tradidit. quin & Pythagoras recte non se sapientem, sed sapientiæ studiosum à Leonte tyrāno interrogatus professus est. Plato item præclare sentit: cum inquit. Philosophia si per ætatē quis utatur: res præclara est, senem autem philosophari non minus est turpe quā trochodudere, aut pila, ut enim pueris hæc facere decorum est: senibus inhonestum, ita & de philosophia sentire oportet. Huc pertinet etiā nū quod Menedemus non minus uere q̄ festiue nimis & lepide dixit: eos qui Athenas studiorum gratia proficiscentur: imprimis fieri sapientes, sequenti anno philosophos, tertio rhetoras, ultimo tandē postea idiotas, perinde ac si minus indies saperent: quanto in sapiētiae studio plus tēporis insumpsissent. Quo circa inquit Paulus: sapientia inflat, charitas ædificat. Nulli deterius labuntur, quā qui uideri cupiunt plus sapere, quā oporteat. Deponenda est igitur ex animis ista nonnullorum improba curiositas, qui omnia scire uolunt, atq; etiam diuina mysteria cognoscere tentant: cum sint homines, & luteas (ut ille inquit) domos inhabitent. & de animæ immortalitate, de mūdi creatione, deque cæteris diuinis miraculis & operibus ambigunt, deiq; immēsā potestatem suo cerebro exiguo circumscribere nituntur: atq; hos sane præstiterat non fuisse natos. Vnde quidam magni nominis philosophus, cū per aliqua dierum spatia insania laborasset, ut Aristoteles in libro de admirandis in natura refferat: in nihil sapiendo uitam dixit esse dulcissimam: & nunq̄ sibi melius fuisse quā per delirij tempus asseruit. Euclides item cum interrogaretur: quidnam dii agūt: cætera ignoro (inquit) hoc tantum scio: q̄ odio habent eos: qui talia curiosius rimari cōtendunt. Ergo ut illuc (unde abij) redeam, euidens est nimis, & conspicua, & certo certior de animarū immortalitate credētibus ratio, nam si quis deum reuereatur, & timeat, & animo secum posito attentius consideret: facile animi sui diuinitatem cernet. sed hæc tanq̄ parerga relinquamus.

FINIS.

GALENI LIBER QVO DISPVTAT, VTRVM SIT ANIMAL, ID

quod utero continetur Antonio Lodouico medico interprete.

Quod dubitationem usque in diem hodiernam de uniuersi natura, tam naturalibus, quam philosophis omnibus praebet, hoc ijs qui ab Asclepiade originem traxere, et qui ab ijs sunt nati, de infante qui in utero gignitur: et consistit, ambiguum considerationem facit. Vt enim qui totius naturam inuestigarunt, nihil certo diffinierunt, utrum animal mundus sit, necne: ad eundem modum artis medicae conditores, indefinitum de conceptu qui producit, sermonem tradidere. propterea tanquam in re difficili, et difficulter comprehensibili, quaeque non acceperit iudicantis sententiam, de hijs quae in hanc rem sunt dicturus, communem auditionem facere oportet. Namque tam ego qui dico causam, quam uos qui iudices sedetis, naturam humanam (ut Socrates aiebat) sortiti sumus, unde qualiacumque fuerint, quae dicentur, magis acquiescere uos decet, quam quidpiam ultra modum quam conueniat inquirere. Quippe ea quae supra hoc negocium sunt, dumtaxat primus deus nouit, et qui hunc famulatio comitatu consequitur, et uirorum qui illi maxime fuerit amicus: ut inquit Plato. audite autem amice, et non inuidiose potius, aut iniuria, qui haec talia experiri consueuistis: ita enim tum nos ardentius posthac in haec loca procedemus: uos autem immortalem gloriam in omne tempus habebitis: et uirtutis non inuidendum nomen consequemini. Sed quoniam de homine qui paruus quidam mundus est: dicturi sumus, principium a magno dicendi faciemus, cuius uelut mutuum quoddam, et particulae existimus. nam cum huius natura praecostituta fuerit, facilius nobis omnino humana consistetia reddetur: de hoc autem prius quae natura res sit mundus diffiniamus: sic enim facillime fiet, ut eius substantia consistat nota per diffinitionem quae totum significat. Verumtamen antea quam de substantia eius agamus, statuamus prius quid sit animal, ut cum diffinitio nobis propositum exposuerit, natura totius seminalis conspicua appareat. Animal igitur est substantia animata sensibilis in genere praedicabilis de omnibus quae sub ipso reponuntur, in quantum autem simpliciter tale dicitur, omnia cohercens in seipso continet. postquam autem differentia specifica singulis apponitur: diuersum genus constituitur, quod in species tanquam in partes distribuitur. Videamus igitur utrum animal mundus dici mereatur, et si cum a principio constitutus fuerit, integram rursus naturam obti-

QVI IN VTERO CONTINETVR 82

nuerit. Mūdus igitur est cōstitutio ex cælo, & tellure, & aqua, & aere, quæ mediam inter utrūq; naturā sortiūtur, & spiritū illū principem, & primæuū in situ habens, qui per omnia penetrat: quæ philosophi uel animā, uel unitatem, uel insectile, uel ignem, uel æquiuoce cū genere spiritū primū nūcupant. Hæc igitur omnia, nihil sane prohibet, ut antea q̄ hæc cōderentur: q̄ hanc nomēclaturam haberent, sed tunc quidē confusa, & indistincta erāt. & (ut quidā aiunt) materiæ, syluæq; nomen habebāt. Nunc autē hoc totū mundi appellatione insignitur, eo q̄ elegāti, & bene ordinata modulatione: & (ut quis dixerit) tanq̄ in rythmo, atq; ornatu quodā, latioris impetu cieatur: hoc nāq; cosmos id est mundus apud Græcos significat. Nam si qui immobile uniuersū cēsuerūt, eos ego immobiles prorsus, ut nihil à lapidibus differāt, equidē reputabo. Ex integris igitur integer, ex perfectis perfectus, ex sufficiētibus sufficiēs, ut nihil illi desit: mūdus cōstitutus est, & fuerat, & erit aīal quod ex seipso mouetur. Sed tūc quidē dispersam, & facultatē rationis totius habētē potentia possidebat. Postq̄ autē discretus est, & à tetra illa caligine processit, peculiarem distinctāq; seminū uirtutem mōstrauit. hic quidem tellus apparens, hic autem aqua, illic uero in ignē simul cū aere extensus: ubiq; scilicet incrementi ratione per elemētōrū naturā: tāq; per quosdā oculos in uniuersum collustrās, & Solis atq; Lunæ medijs fulgoribus: atq; eorum luciditate, & limpida trāsparētia, & splendore, omniū motionū dux, & princeps factus. Sic enim cōtēperatus est, & cū ad hūc modū à principio constitutus esset, & primā naturā sortiretur, animal primū, & spirabile, & mente præditū: mūdus hic & tunc erat: & nunc esse apparet. Quem admodū igitur nūq; in tantā audaciā quis processerit, ut mundū animal fuisse neget: quādo ueluti ad partū gcrebatur: ostendimus enim q̄ ex totis totus: & ex absolutis absolutus factus est, nullo enim modo integer, & undiquaq; absolutus perficeretur, nisi esset totus. ad eū modū nec quod in uētre cōtinetur, q̄ non sit aīal, dicere quispiā possit. perinde ut nec faber ærarius, aut is qui ferro operatur, uel statuarius, aut nauū fabricator, uel aliquis ex huiusmodi artificibus, perfectū quid, & absolutū ex se opus produxisse unq; diceretur, si aliquid deficiat, ut si manu, uel pede statua careat, uel gladio atq; præbere artifex omittat, uel nauigio temonē nō apponat. quod autē minime deffectuosum est, & omnibus numeris ad integritatē cōstans, cū nihil defficit, perfectū merito appellatur: ad eundē modū mūdus, & cōceptus qui in aluo habetur, minime perfectā rationē sustinuisent, ni tunc cū ad esse producebātur, substantiā uniuersi atq; totius suscepisset. Ergo cū hæctenus q̄ mūdus animal fuerit, & præterea q̄ nunc etiam est, à nobis sit dictum, ad hominis institutū qui post ipsum secundus quidam mundus est, sermonem transponamus, atq; illud ante prædiffinia-

DE EO QUOD SIT ANIMAL FOETVS
tur, & animal sit conceptus, quod ex eo comprobatur, & animalis usum præstiterat: quando in utero infans manebat. Vnde tanquam ex Delphico tripode Asclepiadum decus Hippocrates, de conceptu ita diffiniuit, ut oraculum & uaticinium reddidisse, & prædicasse uideretur. ipsius namque primam constitutionem, & ueluti uitalitatem, ex totis constituit, ut pote qui probe nouerit, non aliter absolutum produci posse: nisi ab absolutis & integris genitura uitalitatem acciperet. Deriuatur (inquit) genitura à toto corpore, & à salubribus quidem salubris, ab insalubribus autem insalubris. aduertite uiri ab omni (dixit) parte deducitur, & tantum absuit, ut genituram animal non censuerit, ut etiam obiectiones eius qui ad ipsum diceret, mutila non esse perfecta, diluerit. Nam cum cuperet ne hoc dubitaretur, & genitura animal sit, dixit & qui sunt salubres, & toto habitu corporis minime uitioso constant, genituram ad perfectionem emittunt, qui uero prohibiti fuerint, in hoc impediuntur atque hæc sane res nullam dubitationem habet. Nam quo pacto nisi ipsa genitura in generatione sit, salubris fieri possit? quod enim in rerum natura existit, nondum tamen factum est, salubre euadere potest. atque propterea ortum & genitum consequitur. Quippe ex ijs quæ liquido non sunt, quædam nondum facta fuerunt, partim uero fieri possunt, quæ admodum indefinitum semen hoc ipsum in se habet, & ex eo animal generari possit: est autem tunc in actu quando ab homine præbeatur. quædam uero nec sunt, nec fieri possunt, nec rationem obtinent, ut ex ijs aliqua fieri queant, ut quod minime in natura existit: hoc enim nec non entis, nec eius quod generandum est, rationem suscipit, unde si recta sapias, & cum Hippocrate sentias, quod in utero continetur, animal esse diffinies, cum id quod ipsum seminat, ex totis, & totius illi facultatem præbeat. Nec uero id dumtaxat & animal sit, quod à toto corpore demãdetur: significare Hippocrates fuit contentus, sed etiam in certitate demonstrauit, quod totius principia sortitum est, & similia ijs potest à quibus radicem consecutum est cum ita ait. Gemini quidem uel unico coitu gignuntur, habent autem & sinus, & clauos uteri. in quo loco nobis aperte considerandum tradidit, quod hoc quod in uteros semine coniectum est: facultate animalis naturam sortiatur. nam cum multitudinem exiguum sit, uiribus & potestate multum adeo redditur, & causam primordialẽ à qua tanquam à principio profluxit: & uitalitatis substantiam demonstrat. Et sicut illum qui in silicibus ignis continetur: qui in calce dispersus est, nullus propterea ignem esse negauerit, quod non perurat: ut pote quod tunc in actum progrediatur, & ignis fiat: cum primum materiam apprehenderit, & externam ab uniuerso inspirationem acquisierit. ad eum modum, quod in muliebres locos semen coniectum est, si quis illud animal esse statuatur, uerax utique mea sententia deprehendetur. hoc enim in potentia quidem animal iam

est, fit autem tunc in actu: cū extra uterum procedens: se ipsum cum eo coniunxerit, quod principium præbuit. particula enim & reuulsio quædam mundi est: qui quoddam magnū animal habetur. Verum genitura cum intus in penetralibus manet, & tanq̄ in quibusdam latibulis delitescit, confusionis rationem tenet, postq̄ autem discreta est, & ab hoc profundo tanq̄ à congerie quadā informi (quā dixere chaos) euasit, atq̄ processit extra, similit̄ & cōgenerē naturam operationis actionibus cōplectitur, ut pote quæ lationibus internis quæ à seipsa procedunt, tunc incipiat moueri, & luciferos oculos per totum extendit, solis lunæq̄ naturam imitata, & mentem intellectumue statuit, qui lationi ad simile (quæ est eiusdem, uel eius quod eodem modo se habet) cōparatur. Quòd igitur absurde nōnulli non esse animal id quod uētre geritur, sunt opinati, ex iamdictis liquidum euadere potest. nunc uero quanta & qualia sint, quæ animal fatiant, ostēdemus. Omne animal ab anima, & natura, & alimento, & spiritu dispensatur. anima spiritu nutritur, natura ex cibus tum humidis: tum siccis nutricatur, & alimoniam capessit. porro omnibus ijs (ut ita quis dixerit) dispēsationibus, foetus qui in utero continetur, uti respitietur. tam ijs quæ ad animæ rationem pertinent, q̄ ijs quæ ad naturæ incrementum fatiunt, deuorat enim (ut Hippocrati placuisse sentio) qui foetum tū ore, tum naribus spirationem superne facere affirmat. Nonnulli autem ex Asclepiadū familia, & sugere ipsum uteri acetabula, & concoquere arbitrantur, necessario enim consequitur: ut ea quæ ingesta sunt, concoquantur, q̄uis maxime elaboratam à matre alimoniam accipiāt. alimentum autem apponi sine facultate quæ ipsum suscipiat, nec dum etiam assimilatiū iri: ut nutricationem exhibeat: non possumus imaginari, sed q̄ foetus ipsius natura similitudinē faciat eius quod nutriturū est, ei quod nutriri oportet, dicere necesse est, & q̄ naturæ opera præbeat, & suscipiat alimentū, & omnino hoc fatiat, ut quod alienum est, discernatur. ad hunc enim modū tum bilis utraq̄, tum & humores omnes generantur, postq̄ alimonia discreta est. Non autē illud arbitrandū est: q̄ ea dumtaxat materia, quæ per portas in iecur per umbilicum ex cōceptibus deferretur, nutricationem præstet: alitur enim etiā per has uias, sed maxime per perfectiores, & alimonia fruitur: per quancūq̄ partē ingeratur. Nec uero cum Hippocrates dixerit. Antiquior autem cibus per abdomen & umbilicum conceptui conferretur, ignorauisse ipsum arbitreris, q̄ etiamnum per os ipsum cōceptus alatur, de hac enim uia (ut supra dictū est) manifeste asseruit. Euidens autem testimonium, q̄ etiam quoq̄ in utero & locellis per os foetus alimentū accipiat, hoc ipsi assumere licet, q̄ mox ut editus in lucem est, impetum conmatum ad papillas habeat: qui nisi hac uti uia cōsueuisset: nequa q̄ tā celerē ad ipsū lationē, & impetū faceret. Sed enim

DE EO QUOD SIT ANIMAL FOETVS

postq̄ confectionem alimoniam discreuit, eam in balitus flatusue quosdam transmutat, & subtiliat: spiritalemq̄ magis reddit, & singulis particulis facile apponit, & eam transmutationem facit, quæ est ex semine in humores, & eam quæ est ex humoribus in carnes, & uenas, & arterias, & ossa, & uiscera, & pinguedinem, & eã qua ex paruo fit multũ, & quod exiguũ est, magnũ euadit, cũ scilicet auctrix facultas ea cui inaugendi munus est datum, usq̄ ad proprios limites augmenti ipsum extēdat, & tanq̄ terminis quibusdam circũscribat. Quod igitur sit animal, id quod uētre geritur, sufficēter (ut arbitror) nobis demonstratum est, ex eo quod naturæ operibus utatur. q̄ autem tum anima, tum ratione participet, ex ijs quæ mox afferemus: conspicuum reddere conabor. Sensiteria in id dumtaxat omnia natura machinata est: ut animales facultates transmitteret, per oculos scilicet uisoriã, per aures audituam, gustatiuam autem, & eam quæ odores percipit, per linguam & nares. tactum autem per manus, & reliquum corporis cõtactum. Omnino igitur manifestum est, q̄ uacuuus locus non relinquatur, sed in utero infante manente, substantiam animæ prædicta loca possidebunt. Sed & cerebrũ quod illius habitaculum est, mox a principio in ipso alueo capitis consistens, foetus habere dignoscitur. conspicuum itaq̄ etiam ex ijs redditur, q̄ simulac ipsum semen in uterum proiectum est, una etiã animam ille omnium artifex inseruit, ut simul cum corpore facultatem quæ ipsum regeret: atq̄ dispēsaret obtineret. An forsitam ignorare uidemur q̄ exteriores artifices aliquorum instrumentorum cõstructionem ad aliquarum operationum functiones moliãtur? sic igitur carinam qui compingit naues: coagmentat, quæ sit ueluti crepido quædam, & fundamentum gratia nauis factum, & uallum contra impetum undarum, & murus tutissimus, & propugnaculum petrarum sub imis gurgitibus extantium. sic & is qui tibias facit, materiam æris longis quibusdam fistulis: & cuniculis excauat, ut immisissos ore flatus suscipiat. sic musicus fidiculas extendit, ut ijs congruentibus: sonores: cantusq̄ moduletur. sic medicus Pæonia pharmaca præparat, quibus aduersum morborum agmina propugnat. duces item bellorum ante pugnae conflictum præcepta quædam militibus tradere uidemus, quibus aties probe instruatur, ut hostium impetus insultusq̄ ruētium sustinere possit. Quemadmodum igitur qui talia machinantur, alicuius rei gratia talē apparatus moliuntur: ad eum modum natura unamquamq̄ particularum, quæ in nobis est, conformat tanq̄ quæ futura sit alicuius instrumentum. Sic etiam neruorum natura in quibus animæ domiciliũ est, cũ una simul cũ spiritu congerminet, & una concrescat, hoc ipsum (inq̄) maximã fidẽ reddit, q̄ simul q̄ corpus cõstitutũ est: & in rerũ natura cõstat, anima etiã cõsistat: nãq̄ & si nõdũ uideat, uel lingua sapores

percipiat, nec aures uoces comprehendant, & eorum quæ sunt calida, uel frigida, uel humida, uel sicca, insensibilis tactus esse reperiatur, & sensus in foetu (quo ad actum in quibus) otientur, hæc ipsa tamen delitescere, & incubare intus in conceptu supponuntur, & paulo post edito partu: hæc eadem operari possunt. Quidquod audacter ego quidem sane cõtenderem, quod hæc ipsa quies, & feruatio foetus: etiam sit operatio. Nam quod dum adhuc in locellis puerulus manet: genis conuiuicat, & nasum contractum habeat, & auribus minime sonos suscipiat: hoc ipsum certe imperantis animæ opus & munus est. Iam uero linguam saporum dignotione in conceptibus qui adhuc alio geruntur, non esse præditam, nunquam (opinor) quis dicere sustinebit. nam quod sapes eorumque qualitates apprehendat: quopiam affectu circa conceptum suborto, sæpius adeo sit manifestum, ut res ipsa oculis pateat. Compertum quippe & exploratum habemus, quod sæpicule in uteris infantuli immortui fuerint propter uitium per os ingestorum ciborum, adeo ut à tali alimonia cane peius & angue facescerent, & auerterentur: quia scilicet ut puer permaneret, natura gustatricis facultatis interuentu quæ in lingua est, ciborum malitiam abominaretur. Iam uero cum respirationem (quod sane animæ est opus) conceptus præbere uideantur (per oris namque hiatum ut mox paulo ante diximus: conceptus respirant) ex hoc utique euidentis rudimentum sumi potest, quod cum semine anima simul cum natura consita sit, animale namque munus: non autem uegetatiuum siue naturale, quale plantis inest, respirationem esse medicorum filij diffinierunt. Puerile quippe & pene flagitiosum est, magnū esse argumētum & inditium opinari, quod non sit ipsa animæ munium, si quis dicat, quod dor miens: quis non præeligat respiret, quolibet ab electione respiratio procedere dicatur. Nam ueluti cum animal uigilat, functiones omnes & munia anima obire dignoscitur, uidet enim, & audit, & per reliquos sensus sensibiliū rerū dignotionem perficit, & mouetur, & hæc omnia per sensationem apprehendit, & omne negotium molimēque subit, extendens seipsam in radiorum modum, & inferens in instrumentis: quorum officio functionibus quæ sunt usui, subministrat. ad eum modum noctu cum sit quodammodo contracta, & (ut ita dixerim) in cumulum collecta, nec à uisibilibus obiectis molestetur, nec ab audibilibus cõturbetur, nec à gustabilibus discernatur, nec ab odoribus subuertatur, nec ab ijs quæ sub tactum cadunt alteretur, nec cursibus, uel deambulationibus, uel alijs exercitijs ad laborem usque agitetur, nec in aliquibus horum constituta sit: respirationis subinde munus operatur. An forsitam naturam quidem uolentem, & nihil passam: nec laceffitam, quæ facere oporteat, obire satis persuasum habemus: animam uero quæ diuiniorē sortem particulam sortita est, suaapte sponte proprijs functionum muneribus incumbere non credimus?

DE EO QVOD SIT ANIMAL FOETVS

At qui mortalís & terrena res natura est, & rationís expers, nec mentem habet, sed solum mortalem circuitum nouit, & corruptibilem actionem suscepit. anima uero cum sit uniuersalis animæ defluxio quædam: & cælestis tripudij: scientiam apprehēdit, & semper uia quæ ad id quod sibi simile est, in ambulans: tellurē superat, errorem in aquis refugit, & aeris supra regionem scandit, & igne multo superior euadit, & cælestem diuinitatē consequitur, & per hūc supracælestem locum contemplatur, & cunctarum rerum domino coasat, & superiorum speculatrix fit, multotiesq; ipsis congeneribus naturis adest, & quibus in corpore mortali agat, unde & a quo processerit, nihil minus nouit, quodq; deus omnium pater omnibus interfit, ijs ipsis oculis utens: in quibus ipsam collocauit, dignoscit. Nequaquæ igitur in tantam impudentiam deueniant aliqui, ut dicant ignorante anima respirationis munus perfici: cum somno corpus grauatur, sufficientior namq; ad omnia munia ob eunda anima quæ ipsa natura est, & multo utiq; potentior, & efficacior. Vel quæ tanta est eorū uirorum sapientia, ut naturā quidem consimili modo in uigilantibus, & dormientibus operari posse cōfiteantur (cōcoquit enim, & distribuit, digeritq; alimoniam per corpus, & discernit, & apponit, & auget in utroq; tempore) solam autem animam, uigilant dum sensus: quæ corpori expediunt, facere posse concedant: dum autem somno sopiuntur artus: similia perficere non posse pernegent? Quamuis igitur sufficienter abundeq; sit demonstratum, animal esse id quod uentre cōtinetur: putidum tamen & temerarium est, non etiam ex ijs quæ extrinsecus apparēt, prædictis maiorem fidem adhibere. Mures itaq; & uermes ueluti in utero cum in sylua cernimus, quo tempore gignuntur: animalia nominare consueuimus omnes, corporis spiras & incoactos adhuc potius quæ perfectos artus sinuoso flexu trahere, reperēq; conspicientes, quia facultas quæ ipsorum prouidētiam gerit, ipsis (ut arbitror) præsideat, in tantum autem eruditionis gradum processimus: ut in foetibus qui in utero animantur: etiamnum de præsidente illis facultate ambigamus, nobiscumq; dubitemus: utrum ne palam animal, quod in utero geritur, nominare oporteat: an secus: præsertim præcinēte Hippocrate, & tantum non eximia quadam tuba, & sonoro suæ uocis classico hunc in modum admonente. Quæ non sunt animalia, ex animalibus uiuificantur. omnium naturæ indoctæ, ut simul q; consistunt: animalia esse intelligeremus. Illud autem naturæ omnium indoctæ tanq; ex oraculo quodam uaticinatus est, quod tum inexpugnabile, tum omni cōtentione maius est, ut si quis uel modo uel sermone aliquo animationis causam exposceret: ad naturam quæ omnia non doctæ ab aliquo producit: referretur. Omnino quod naturas dixit sufficientissimum prorsus est, ad circumscribendas incredulorū mentes: & quorumcumq; aliorum qui

❧ QUI IN UTERO CONTINETVR. 85

conceptus qui in utero portantur, animalia esse negant. nam si natura singulis ut sint perfectiones, sineſq; contribuit, dederit utiq; & foetui qui geſtatur, talem perfectionem, qua animal ſit. Quo pacto autē putidum, & ingentis ſocordiae argumentum non eſt, ſi quis cum animam ſimul & corpus animal eſſe confiteatur, hoc tamen appellare nomine non audeat: hoc enim ſimile perinde eſt, nec minus ridiculum, q̄ ſi cum ignis comburere habeat, qua re maxime ignis in ſpetie cōſtituitur, opus id quidem q̄ ſcilicet comburat, quis fateri non dedignetur, nomen autem quo appellandū eſt, nequaſ dicere ſuſtineat. ruruſ ſi cum aeris caligo à ſole colluminatur, q̄ hoc quidem ita fiat confiteatur, diem autem hanc rem nuncupatum iri minime concedat. aut etiam ſi quis id ipſum quod ex liquidis, & ſolidis coniunctum, & aggregatum eſt, nutrire utiq; diceret, alimoniam autem haud quaſ dicendam eſſe contenderet. aut ſi id quod ſecat: ferrum uel æs appellet, gladij autem enſiſue nomen refugiat, nec quod ſecare poteſt, ſectoriū eſſe, dici ue admittat. Verum nullus (opinor) fuerit, tam monſtroſa ſapientia natus, qui aeris caliginem Solis fulgentibus radijs diſcuti conſpicatus, diem hoc opus non dixerit, uel qui quod ignis uſum exhibere reſpiciat, ignem non eſſe dicat appellandum, uel cum ſecantis operationem fuerit contemplatus, gladium eſſe huius rei nomen ſecum dubitet, nec qui ſemen cum animatur, perceperit, hanc illi appellationem inuideat. Quod igitur & anima & natura conceptus ſit præditus, & utriuſq; muneribus participet, & quo pacto animal dici mereatur, abunde à nobis (ni fallor) eſt demonſtratū: quod reliquū eſt, animal adhuc id eſſe dicendum: quod etiam num in penetralibus & cauernis uteri firmiter adhæret: oſtendemus. Quod ſi quis à nobis naturæ ratiocinationes requirat, hic dumtaxat hoc didiciſſe ſit contentus, q̄ natura per ſe ipſam à nullo edocta, nulliuſq; doctrinam conſecuta, omnia ſponte ſuapte confitiat: nec enim quo pacto in plantis uermiculi naſcantur, uel ad quēmodum ex equis & bobus, ueſpæ, aut apes oriātur, facile quiſpiam noſtrum dicere, uel referre poſſit rogatus: ſed enim hoc omnia à natura ſimpliciter ſiunt, uec enim uolucres quiſpiam uolare docuit, nec nos uel intelligere, uel uidere, uel audire didicimus. & q̄ uis operum naturæ ſimus expertes, aues tamen uolatu ſecātes aera conſpicimus: & nos ipſos ſine diſciplina intelligere, & uidere cognoſcimus: abſtruſa enim, & ſecreta, & multum noſtra intelligentia profundior naturæ quam per ſe ipſam facit, operatio eſt. Non igitur eam quæ ſit in foetibus ad uitam productionem: animationem eſſe diffidamus. nam nec ipſi conceptus ab aliquo poſtq̄ in lucem ſunt editi: aliquod priorum munerum didicerunt. ſed adhuc cum intra uteros habentur: deuorant, & concoquunt, & alimentum diſtributū diſcernunt, & poſtq̄ expurgatum eſt, particulis apponunt, & ſuperflua excrementa

DE EO QVOD SIT ANIMAL FOETVS

effutiunt, ut cum in lucem processerint: quas superfluitates congesserūt, excernant, siquidem excrementum illud quod meconium Græci nominant, superfluum est quod à tota alimonia, qua conceptus intus alitur, discernitur. & humor ille qui in urinario meatu, qui ad umbilicum est, continetur, etiam superfluitas est. Quippe tū uēter, tum intestina (ut senior scribit auctor) per oris inspirationem inflantur: & in tumorem attolluntur, & uia quædam ad podicem (cysaròn Græci uocant) constituitur, nempe pedetentim & paulisper alui excrementa in anum deducuntur: nihil enim aliud per cysaròn id est podicem, quàm id quod archòn, hoc est anum Græci uocāt, intellexit. Nullus autē quia ea mēbrana, (quā agnòn ab agnina molitie uocant) sit interposita, ex eo confici, & adduxisse nos arbitretur, ut dicamus, quòd foetus per oris rictū nutriri non possit. talis siquidē natura est: ut etiā per meatus eos: quibus id membranum pertusum est, alimenti copiam sufficere, & exhibere possit, & uiam inuenire queat, quæ ad decentiam sufficiens sit satis. Democritus igitur hominem ex homine, & canem ex cane, & bouem ex boue productū iri asseuerat, uir cum cælestis inspectionis mirifica eruditione præditus, tum uero naturā quæ in nobis est, præ cæteris philosophis exacte cōtemplatus, hic igitur non posse non desipiscere eos inquit, qui non esse animal, quod in utero materno latitat, asseuerant, cum conceptum totum ex toto cōstituerit: qui illud fuerit operatus, nec enim hominis rationē, quod gigneretur habuisset, nisi omnes in seipso perfectionis rationes & absolutas coherceret, taliaq; facere debuisset, qualia hæc sūt à quibus genitura seminata est. nam sicuti semina coniecta quæ uel quanto, uel quātitate defecerūt, loca sortiuntur, & quæ ex ipsis procreantur, uel in totius membratura, hoc est singularū particularū constitutione peccant, uel non omnibus artubus absoluta eduntur, uel figuras aliorum animalū habentia generantur, ad eum modum quæcūq; semina discreta & perfecta existunt, rationem animalium perfectorum cōsequuntur. Nam si quid defecit, impedimētum totius naturæ, & mutilationem ad munia agenda facit, & mancos, defectosq; conceptus edit. quod autem minime impeditum est, animalia utiq; ex semine constituit. Facebant igitur philosophi, ut qui superiorum rerum non sint mysterijs initiati, nullius medicorū qui ab Asclepiade nomen traxere, ratio habeatur, ut qui naturæ rerum cōtemplationem, ne per somnium quidem inspexerint, cum à natura humana cōceptus abdicare, & tanq; peregrinos in exiliū mittere suis disputationibus contendunt. sed ipsi potius multo ante secum cogitent, uel à senioribus discant, uel à parentibus in memoriam reducantur, & ipsi fuerint olim embrya, id est conceptus, foetusue. q; priusq; à uulua in lucem prodirent extra, perfecte prius in utero conformati, & effigiem membrorum absolutam

sortiti sunt, quodq; ex genitura radicem ut essent ipsi acceperunt, ut dementiae idcirco naturam condemnare, & temeritatis eam arguere non oporteat. Profecto enim nihil aliud hoc est, q̄ facile de naturæ responsis & oraculis sententiam ferre, si qui dicant, q̄ ea animalia quæ ipsa ex tellure affabre operetur, animalia sint, & q̄ omnia habeant, quæ reliqua eiusdem generis quæ in abditis matricibus generantur, quibus natura generationis causam præbuerit, eos autem qui in utero nutriti & educati sunt, animalia esse negent, & diffiteantur. An forsitam ex triticeis quidem granis, triticea grana producuntur, & ex alijs seminibus similia prodibunt, & ex plãtis plantæ nascuntur, quæ eandem cum ijs quæ iam sunt nata: naturam susceperint, homo autem animal reliquis diuinius, & cunctis melius, & deo secūdam potentiam simile, quod tantum infortunium est, ut non eandem diuinitatem cum seminantibus sortiatur? Sed cum hætenus in hunc locum sermonē deduxerim, ex legibus iam, & accidentibus animatos esse conceptus: notum & apertum faciemus, quæ cum uiuendi causam in naturam acceptam refferant, hoc ipsum ut bene uiuatur, nobis suppeditant, cum transgressoribus debitas pœnas proponunt: eosq; legum metu deterrent, hoc enim & nihil aliud leges mediātur, quàm ut mala fieri subinde prohibeant, bona autem quæ uel iam adsunt, uel futura sperantur, conseruent, uel ex quibus maxime rebus parari possint, inueniant. atq; hæc ijs quibus leges condendi facultas est, maxime sunt proposita. Duobus igitur legum decretis maximam uim habentibus animales esse conceptus comprobabimus. unū decretum est, q̄ punitionem, & uindictam in eos prospexerit, qui aborsum fieri fecissent, alterum secundum legis signatum est, quo cauetur, ut ij qui nōdum sunt nati hæreditatem suscipere, & adire possint, hoc ipsum namq; legum conditores exactius quàm cæteri mortales nouerunt, ut qui deorum opera in hoc fuerint emulati. deorum enim leges condere primum fuit inuentum, si quidem ille cunctorum qui est pater inter diuos: omnia lege dispensauit: illius etenim mundus imperijs cietur, & erronei singuli proprios orbis, in stato & dimenso tēpore cōficiunt. quin & Sol & Luna cōstitutos sibi cursus, atq; diffinitos peragunt. ad hæc tellus alma opificis mandatis radices egit, & fundata est, fusa est aqua, aer explicatus est, & ignis in sublime scandit, & unūquodq; propriū munus diligenter obseruat, metuens (opinor) ne propriam, & sibi positam legem transgrediatur. Sed & Cretensibus Iuppiter, Lacedæmonijs Pythius Apollo, Atheniensibus Pallas, legū iura tradiderūt, quorū discipuli Lycurgus, & Solō, cōstanter nobis per ea duo capita (quæ mox ante retuli) foetui ut minime foret dubitabilis, suppositionem tractauerūt. quippe qui nisi animalia foetus esse putassent, nequaquā gentiū eos qui aborsus auctores extitissent, manifestis supplitijs positus pu-

DE EO QVOD SIT ANIMAL FOETVS

niuisent, sed quoniam conceptus animalia esse, persuasum nimis habuerunt, consequenter uindictam induxerunt, & seuerè & grauiter adinaduenterunt in eos qui aborsum prouocassent. Quis enim tam demens, & cerebri expertus est, ut hominem perfectum, quiq; in confesso est homo: pro eo qui in utero est non homo: ad iudicem defferat: illiq; litem moueat: diemq; dicat: pro eo qui à principio animatus non est? Vel quis hereditatem in conceptum deleget: quem hominem esse nesciat? Quo pacto O homo illum qui uentre cõtinetur: hæredem instituis moriturus: illiq; rerũ tuarum curam demandas: si illum animal non appellas? Quis eo uti successore sustineat: quẽ nondum si sit: habet exploratum? Quis eum de quo dubitatur: dominum dixerit? profecto neminem tam portentosa sapientia, qui hæc dixerit: præditũ esse arbitror: Nondum Pericles Olympius in lucem prodierat, & omnibus Græcis propter insomniũ timendus erat. Non adhuc natus erat Pisistratus: & tyrannus iam erat. Non etiam dũ Olympias Alexandrũ pepererat, & cuncti Ammonis illum iam Iouis filium nuncupabant. Cipselus cum adhuc in utero animaretur: regno imperabat: quãuis hæc Bacchiadæ non comprobarent: spectro illos perterrefaciente, Hecuba etiam Alexandrũ timuisse prius, quãm peperisse dicitur, cum generosius uisum ipsam in stuporem ageret: sed & cuncti quoq; Troiani ex eo homine qui nondum erat procreatus: futuras sibi ipsis calamitates augurati sunt. Alcmena præterea Herculem natum habitura: in metum & terriculum coniecit eos: qui contra pugnaturi ueniebant: & ut hostes minime auderent, eo dumtaxat q; filium in uentre haberet: perfecerat. Tantum igitur abest: ut foetus animalia non esse dicantur: quantum non solum ut animalia, sed etiam natura humana ipsa sunt robustiora, quamuis adhuc in uteris radicentur. Sed iam ad ipsos mihi conceptus sermo conuertatur: ut qui ad perfectam & absolutam uitalitatem quæ homini debetur: sint conformati. Procedite mihi ex penetralibus: nec quidquam timueritis: nec generis diuisionem, nec charissimorum dislugium, nec facultatum detractionem, nil uobis multorum calumniatio, & eorum qui in ipsam naturam iniurijsunt, astutia, & ueteratoria malitia præscribit, quorũ uos sane ultores utiq; consistetis, ut Pericles, ut Pisistratus, ut Paris, ut Alexander Macedo, & ut Hercules.

FINIS.

ANNOTATIONES ALIQVOT ANTONII LODOVICI IN NONNVL-

87

los aphorismos Hippocratis.

Rimi quartæ particule aphorismi sententiã nec interpretes recte meo iudicio exposuerunt, nec hactenus quisq̃ comode (ut arbitror) exposuit, in quo uetustissimus auctor de grauidarum purgatione peragit, qui ad hunc modum communiter, & uulgariter legitur. *Grauidas si cõuenit purgare, à quarto mense & usq̃ ad septimũ, sed has minus: iuniora autem, & seniora uereri oportet.* Quo loco cum particulam illam, sed has minus, Galenus intactam omiserit, & repugnare Hippocratis dicto uideatur, ego diligentius perpendendam opinor, mendo seq̃ uulgo trãstulisse interpretem mihi persuadeo, sed sic lectitari debere censeo, minus uero quæ sunt præter has (quod etiã in Græca scriptura cõtinetur) ut sit sēsus eas quæ utero gerūt: inter quartũ & septimum mensem si usus requirat, purgãdas esse, quin & si parum à quarto defficiant, uel septimum nonnihil excedant, has quoq̃ purgatione medicari, sed minus q̃ prædictas cõueniat, quæ scilicet tempus ab Hippocrate diffinitum in partu portando peragunt. at uero si grandior sit recessus, & distantia ab illis, quæ quarto iam mēse, uel septimo uterũ gestant, has nullatenus tentari pharmacis oportere, ita ut Hippocrates manifestissime distingat, quibusnam in utero habentibus medicamenta dare conueniat: & quæ nam tentandæ non sint. Nam primo illarum meminit, quæ mensibus intermedijs conceptum ferunt, quas purgare nihil uereri monet. Deinde illarũ quæ modicũ quid ab ab illis relinquuntur, quas tanto minus purgare conuenit, quanto à quadrimestribus illis atq̃ septimestribus recesserint. Postremo quæ magno interuallo ab illis absunt, ut scilicet eas quæ nuper conceperunt, aut omnino mox non multo post sunt parituræ, nullo pacto attingendas esse admonet, ne foetum præcipitemus. Qui uero minus uero has legunt, nec ueritati Græcæ consentiunt, nec satis recte exponunt. quum Hippocrates audacter prægnantes quas purgare conuenit, aggrediatur, ut etiam uult ratio, non minus q̃ necessum sit, eas debere purgari, cum firmissime conceptus uteri acetabulis colligentur, ut nullus sit metus, ne foetus abortu eijciatur. atq̃ huic nostræ sententiæ etiam quæ sequuntur suffragantur. nam ita scribit post ea quæ diximus. *Paruula autem atq̃ seniora cauere decet, nam nipia* (quæ uox Græce habetur) nihil aliud hoc loco significat, q̃ eas quæ nuper cõceperunt, nec uox comparatiua est, ut iuniora interpres conuertere

rit, sed positiva, ita ut apud Hippocratē eas significet, quæ non diu est q̄ semē utero exceperunt, ut iam conceptus sit cōformatus, sicut presbytera ab Hippocrate illæ dicuntur, quæ cumq̄ grandiusculos atq̄ permaturos retinent conceptus, ut quacūq̄ leui de causa abortum faciant, si prouocentur, cum maiusculus sit intro conceptus, qui pedibus recalcitret, & ad egressum impellat. Non recte igitur iuniora conuertit, cum infantulas, hoc est eas quæ nuper delibatae genituram hauscrunt, transtulisse oporteret.

Grandis item error passim committitur in eo aphorismo Hippocratis exponendo, ubi senior auctor asseuerat, eos qui purgantur, omnino sitim incurrere, in quo iuxta Græcam ueritatem ita inquit. Quicumq̄ in pharmaci potionibus: dum purgatur, non sitiunt, non quiescunt, donec sitiant, quod ea de causa accidere inquit Galenus, quia sitis triplici de causa proueniat, aut scilicet medicamēti ratione quod exhibitū fuit, quæ omnia ut plurimū calefactoria potestate polleat, aut propter humorē qui purgationibus deiciatur, qui si calens sit, sitim commoueat, aut propter temperaturam laborantis calidiorem, qui tales siticulosi magis esse cōsueuerunt. atq̄ ita hanc ob causam eos quibus medicamētum oblatum fuit, omnino sitituros esse, quoniā uel humor feruens: qualis est utraq̄ bilis, aut acris, & mordax, sitimq̄ inducens excernatur, aut quia natura ægri calentior sit, & præcipue uentriculi osculū feruidius suapte natura obtineat, aut quoniā medicamen quod sitim sua sponte cōmittit: ingesserūt, qualia ferme sunt omnia, quæ bilem aut flauam, aut atram per purgationes subducūt, aut deniq̄ quia licet natura sit frigidior, is qui morbo præmitur, aut frigidus pituitosusq̄ sit humor deijctus, qui nunq̄ siti ægrum urgeret, sitis tamen producitur, tum propter inanitionem quæ procedēte purgatione fit: propter quam humido subtili oris stomachi absumpto, sitis consequatur. tum quia & si medicamenta quæ pituitam depurgāt, minus acria & feruida sint, q̄ quæ biles euacuant: aliquid tamen acritudinis obtineant. Nostri uero cum Hippocrates narret symptoma seu accidens, quod ijs qui purgantur adueniat, perinde ac decretum accipiunt, & quod plurimum hominibus illis accidebat, qui nō nisi belleboro, elaterio, esula, pityusaue, aut agrestis cucumere, aut tibymallis purgabantur, quæ omnia acris sunt, & excalfactoriæ naturæ, etiam in omnibus utcumq̄ purgatis euenire arbitrantur. Sed quid si castam, si rosarum succum, si medicinas frigidas & humidas molliter aluum subducētes exhibuerint, an siti cruciari ægros spectabunt? Vnde ille passim apud medicos usus usurpatur, plectendus potius q̄ probandus, qui indifferenter omnibus quos expurgarunt, cibos interdicit, quoad siti urgeatur, perinde ac si nunq̄ futura sit cōpleta purgatio nisi præ siti lin-

quam canis modo exertam ostendant ægrotantes, & tanq̄ legem obseruant, quod melius esset si nunq̄ contingeret, cum sit res præter naturam. Deniq̄ non quiescant ut ipsi legunt, Græce sed quiescunt scribitur. ita ut magis enarret, quæ accidere passim cernebat, q̄ quid facto sit opus admoneat, aut sitim adhibendam consulat. Nostri in hoc non minus q̄ in alijs grauissime peccant, qui dū sitire ægros cogunt, atq̄ moliuntur: uires illis dissolunt.

EXPOSITIO ANTONII LO- DOVICI IN APHORISMVM

decimum sextum primæ sectionis apud
Hippocratem.

Sictus humidus omnibus febricitantibus confert: maxime uero pueris, & alijs qui tali uictu uti consueuerunt. Hic aphorismus continet tres partes. Prima est q̄ humidus hic uictus omnibus qui febricitant, sit aptus. Secunda q̄ etiam num tales humidæ diætæ pueris & infantibus conueniant. Tertia q̄ quibuscunq̄ qui assueti tali uictu sunt usi, humidam rationem uictus instituere decet. Quod igitur primo loco ait: manifestam rationem continet, cum enim (ut Galenus tertio artis medicinalis scribit) curatio unam propriam & communissimam habeat intentionem, ad id quod est dispositioni auferendæ contrarium, dicente Hippocrate morbos quicunq̄ ex repletione fiunt, euacuatione curari, & qui ex uacuitate proueniunt, plenitudine sanari, & omnes deniq̄ morbos suis contrarijs expelli, ideo cum febris ægritudo calida sit & sicca, est enim cõuersio naturalis caloris ad igneum, ut in libro de morbis uulgaribus, & primo de uictu acutorum Galenus sæpissime monet: illi inq̄tum talis est, uictus humidus & frigidus debetur. Quod si in aqua intercute cui febris adiungitur, curatio siccioribus diætis perficiatur, illud non obstat, quominus sermo Hippocratis uerus existat, id enim non ratione febris, sed ratione affectus complicati, qui curã ad se trahit, cõtingit. Vnaquæq̄ enim simplex ægritudo, simplici eget medela, si uero ad inuicem affectus complicentur, ad id quod magis urget: mens nostra conuertitur, sicut in morbo laterali in quo sanguis ex empymate expuitur, cū contrariæ indicationes copulentur, fieri solet. Illud uero annotasse non oberit, non esse scilicet de ratione febris, ut uictus humidus ei exhibeatur, febris enim in sua essentia non est nisi in genere caloris præter naturã, & morbus simplex, indicatione tamẽ sumpta

ANTONII LVDOVICI

à symptomate quod ut plurimum febrientes comitatur, (nam calor supra modum inauctus reādit corpus siccius q̄ oportet) ideo nos ex Hippocratis sententia humidus uictus frigidusq̄ illis qui febrī tenētur, exhibemus. utilis præterea pueris uictus humidus. nam ut Galenus octauo de morbis curandis ait, quod secundum naturam est, similia postulat, siquidē quod naturale est, custodire, quod uero prætternaturā: tollere studemus, & tertio artis medicæ inquit calidiora calidioribus, sicciora siccioribus præsidijs medicāda sunt. ideo cū puerorum tēperatura humidissima sit, atq̄ ea humiditas non sit eis morbida, & excrementosa, ut senibus propter imbecillitatē concoctionis, sed naturalis, merito illis uictus humidus utilissimus censetur. Quæ enim corpora secundum naturam se habent, ijs seruari custodiriq̄ suum habitum decet, quæ uero morbo aliquo præmittuntur, hijs cōtra alterari & ad cōtrariam dispositionē trahi, perutile est. Vnde & natura ipsa, quæ cōsultissime operatur, lac matrum in humentis alimenti usum pueris præparauit, nec uero id solum effecit, sed & facultates quasdam naturales quibus eo utantur, ab initio protinus contulit, quando si nuper natis papilla in os inseratur, mox lac ipsum deglutiunt, & q̄ promptissime sugunt, nec enim (ut pulchre Galenus secundo de symptomatū causis) didicit ullum animal, aut nauseare, aut uomere, aut tussire, aut alimentum sibi accommodum requirere. utilis ergo pueris uictus humidus. ad hæc autem non minus ijs qui humidis cibis usi fuerunt. Consuetudo enim in naturam transire aſolet. unde probe dixerunt antiqui (inquit secundo de temperaturis Galenus) qui consuetudinem naturam acquisitam nuncuparunt. & Hippocrates tum in primo regiminis accutorum, tū in secunda sectione aphorismorū multū consuetudinem cōmendauit, cum ait. Qui consueti sunt solitos labores ferre q̄uis imbecilles & senes sint, iuuenibus & ualidis facilius ferunt, & rursus. Quæ longo tēpore consueta sunt, & si deteriora sint, minus infestare scribit, q̄ illa, & si meliora, quibus nūq̄ quis fuerit usus. Sed dubitat quidam an si detur æger qui per sanitatem pluribus cibis consueuit uti, is etiam dum ægrotat, pluribus epulis alendus sit, q̄ si nunq̄ sic consueuisset. atq̄ hoc pacto quæstioni satisfecisse se putat. ait namque q̄ si optime sanus concoquebat, quæcumq̄ in uentriculum ingesserat, huic etiam ægro alimenta augenda esse. sin autem is qui in glauiei & crapulæ indulſit, epulas non superabat, nec uincebat, sed eis loedebatur, huic subtrahi nutrimentum oportere, cum plenitudinem cumularit, quā detrabi operæ precium sit. Crediderim tamen si cum Galeno sentiamus, aliter nobis esse dicendum. Is namq̄ putat q̄ quoquo pacto consuetis plurimis cibis uti: etiā dum decubuerunt, augere & addere alimoniam expediat. In calce itaq̄ libri primi de uictu acutorum duos comparat, alterum qui molliter sit educatus, & imbecillum habeat uen-

tricoli ostiū, & plurimas dapes deuorarit, alterum qui aridam & musculosam corporis superficiem obtineat, & paucis alimentis fuerit consuetus, atque scribit horū utroque pleuritide detento, utrumq; facile mortem subiturum, si primus fame coherceatur, secundo cibaria assignentur. Opera precium namq; existimat, ut uētriculus eius qui sepius cibos assumere solitus erat, alimento quod facile concoquatur, roboretur, atque uigorem accipiat, cum alterum cibi suffocare nil sit opus, qui tenuem uictum non ægre tulerit, & uacare coctioni ægritudinis magis expediat, cui nunquā nisi uires labantur, alimēta, sed potius cibi subtractio sunt in usu. Nam materia quæ morbum committit, & uires contrarias indicationes secundum plurimum obtinēt. Nam uirtus alimentum non solum postulat, sed flagitat, materia autem indicat de sui euacuatione, cibosque uult negari, quibus intenta natura coquendis, minus morbi digestionem perficiat. Vnde quidam Hippocrate auctore sexta sectione aphorismo rum, qui ita ait. Cibus quem accipiunt ægrotantes, sanis est uirtus, ægris uero morbus: firmiter contendunt, q̄ quæcunque cibatio in febribus aliquid includit erroris. Sed circa ea quæ diximus uidetur id consideratione dignum: & pensiculatione ampliori egere. Nempe cum Aristoteles topicorum quarto asserat, febrī & epiphoræ oculorum nihil esse contrarium, quo modo ergo quis probe dixerit febrem cōtrarijs curari: aut quid nam respondendum est? ad quod facilis solutio dari potest. nam cum Aristoteles poneret hanc considerationem topicam, quod si duo genera sunt contraria, etiam species unius contrariantur speciebus alterius, ut quoniam uirtuti aduersum est uitium: etiā iniustitiæ quæ est species uirtutis, iniustitia opposita est. Sic eodē pacto auaritiæ liberalitas, & timiditati fortitudo opponitur, sed tamē nō usq; quæq; uerū id esse demonstrat, ut ex illis decipiamur ad hoc in uniuersum asserendum. Nam quāuis ita ut plurimum contingat, non tamē adeo ut generalis assertio pronunciari debeat, & affert instantiam de sanitate & ægritudine. Quia licet hæc duo sint genera contraria, non tamē cuiusque morbo particulari qui sub illo genere reponitur, aliqua species sanitatis peculiaris opponitur. Sed eademmet sanitas ægritudini & cuiusque speciei eius (sicut mediū ad extrema) est aduersa. Nō ergo febrī & suffusioni nullum esse contrarium Aristoteles uult, sed dumtaxat nullum cōtrarium specificum habere intendit, aut etiam illud quis dicere posset, q̄ febris duo designat, alterum q̄ sit quidam calor dumtaxat, & hoc respectu nos illi frigida opponamus, alio modo potest accipi, ut est dispositio & affectus à naturali lege exorbitans, impediens operationes, & sic habet rationem morbi, nec illi aliqua salutis species cui nomen sit impositum, aduersatur. Quin & si carere contrario febrem dicamus, non ideo febrem medicari non possemus, aut præsidij careremus, quibus ea

quo m^o intelligas
febrī & op^hal
nihil sit contra
rius rap^o &
siani in lib. 2°

ANTONII LODOVICI

tolleretur, nam & substantia corrumpitur, cui nihil est contrarium, ut in categorijs Aristoteles prædicat: quia corruptis dispositionibus quibus forma in proprio subiecto conseruatur substantiam dissipari est necessarium. Sic posset profligari febris adhibitis præsijs quæ tollerent illa quibus febris fouetur, quamuis ipsi rationi febris, prout dicit quendam digressum à sanitate non mederentur. sicut claudicationem cum medicamur, non opus est ipsimet claudico incessui remedia adhibere, sed sat est causam amouere, qua fit ut homo claudicet. Quod uero de scammonio solet afferri, quod tertianam quidem morbū biliosum persanat, cum tamen oppido & impense caliditate sortitū sit, illud facile est in promptu, quod non curat distemperantiā factam, sed illā quæ adhuc fit euacuādo causam, qua dempta ex accidenti morbus remouetur. sed hactenus apborismi expositioni indulgisse abunde est, nunc ad alia passum cōuertam.

FINIS.

EXPOSITIO ANTONII LODOVICI
VICI MEDICI OLYSSIPPONENSIS
IN DIFFINITIONEM QUAM
DE HUMORIBVS AVICENNA
CONSIGNAT.

*V*mor est corpus humidū liquidū in quod imprimis nutriēs cōuertitur. Ad huius textus amplam explicationem, tria per ordinem deo auspice faciemus, primo litteram rudius exponemus, secūdo fūsus de humorū generatione & loco agemus, tertio si quæ difficultas remanserit, ea postremo enucleabitur. Pro primi declaratione dicimus, cōuenienter ordinem seruatum ab Auicēna ductum à natura rei, cū enim elementa priora sint q̄ temperatura, cum ex illorum actione proueniant, ideo prius egit de elementis, tanq̄ natura prioribus, post uero de tēperamentis determinauit. Et quia ut Galenus latissime probat primo de elementis secundum Hippocratem sanguis, pituita, bilis tum pallida, tum atra, terræ, aquæ, aeri, & igni generationem debent, ideo post pertractationem de elementis, & complexionibus non absre ad disputationem quæ de humoribus accessit. ad hæc cum pertractaturus esset de membris similaribus, filamēto, mēbrana, carne, neruo, osse, ligamento, adipe, cartilagine, medulla, quæ sunt elementa principalia, & sensilia nostri corporis, & hæc habeant fieri ex humorū cōmixtione, ideo merito prius negociū de humoribus q̄ de mēbris discutiendū suscepit. Triplex nāq; cōpositio est, humorū scilicet ex elemētis: similarū partū ex humoribus, & organicorū ex consimilibus. Sed illud imprimis adnotemus, quod nullus non admonet, diffinitionem scilicet hanc intelligendam esse de humoribus naturalibus, qui per secundam concoctionem in iocinore producuntur, per quod dictum excludūtur humiditates quas dicimus secundas, & chylus ipse, & superfluitas serosa, & humores nō naturales, quales sunt pblegma uitreum, gipseū, & bilis uitello luteoue ouorū similis, & melancholia acida, & corradens, & deniq; omnis humor non naturalis. additur corpus humidum quod intelligēdum est ad aspectum. Nā bilis utraq; sicca est, ad apparentiam tamen humida, & recte dixit humorem corpus humidum esse, cum enim alteratio nutrimentorum non possit subito fieri, ut in membra cōuertantur, & partes fiant nutriti, propter magnam distantiam ab eis, ideo oportuit has alterationes per gradus procedere, & quia etiā nutrimentum debet transire ad substantiam membri, siccum autem nec facile transcurrat, ut particula se præsentet, nec & si præsens sit, uniri posset ob duritiem renitentem, ideo oportuit nutrimentum per humidam substantiam comparari, & ex cibarijs succum fluxilem, & humectum necessarium fuit assugi, sicca autem ex crementa separari. Ita ergo humida corpora sunt nobis humores. Liquidū autē tantum potest in diffinitione quantum fluxile, cum enim separentur à cibis partes sicca, quarum opus est retinere, & constringere, consequitur ut hijs demptis partes humidæ fluant. Nutriēs in primis tantum ualet q̄tū chylus qui in uentre fit: dicitur enim primū nu-

ANTONII LODOVICI

triēs, quoniā est primū quod est futurū alimentum. Sed improprie chylus immo & humores ipsi nutriētia dicūtur, ut enim Galenus primo de naturalibus facultatibus est auctor: nutrimentū proprie est, quod iā nutrit, & est id quod iā assimilātū est, & mēbri formā induit. ita enim inquit. Nutrimentū proprie quod nutrit, quod uero ueluti nutriens est, nōdum tamē nutriuit, cuiusmodi est quod agglutinatur, & quod apponitur, id nutrimentū non est proprie, sed æquiuoce, atq; hoc magis quod est in uentriculo, id tāq; nutriturū sit aliquādo, si probe cōcoctum fuerit, nutrimentum appellatur. ad hunc modū edulia quoq; nutrimenta uocamus, non utiq; q̄ iam animal nutriant, nec q̄ talia sint qualia quæ nutriunt, sed q̄ nutritura sint, si recte digerātur. atq; hanc distinctionem Hippo. sentire in libro de uictu uidetur, cū ait. Nutrimentum quod nutrit, nutrimentū quod ueluti nutrimentum est, nutrimentū quod nutriturū est. Quod enim iam assimilatur, appellauit nutrimentum, quod uero appositū, aut agglutinatum est, ueluti nutrimentum. Reliquum omne seu in uētre seu in uenis cōtineatur, futurū nutrimentū. Dicitur ergo chylus tertio modo nutriens. nā priusq; ad nutritionem sit aptus: in humores quatuor, scilicet sanguinē, duplicē bilē, & pituitā cōuertitur, ex qua diffinitioe alia melior elici potest hæc scilicet. Humor naturalis est corpus humidum quoad aspectum, fluxile, generatum in iocinore, quod per sequentes transmutationes aptum est mēbris assimilari. aduertendū uero illud est ex Galeni sententia, non esse idem agglutinationem, & appositionem, nā in hydropis genere illo quod anasarca dicitur, alimentū quidem apponitur, uidetur enim ijs tum caro humida madensq; esse, tum solidarum partium quæq; similiter affecta, quod tamen propterea q̄ aquosius est, nec lenticiem glutiniq; consistentiam, quæ calorīs naturalis ope prouenit: adeptum est, adhærentiam consequi non ualet. In uitiliginibus quidem nutrimenti glutinationem factam uidemus, non tamen assimilationem. Recte ergo dictum est, primum debere fieri appositionem, mox adhærentiam, deinde assimilationem membro, quod nutriendum est. Ex qua diffinitione humoris illud primo inferri potest, quod quilibet humor dū existit in sua meta naturali, requirit quādam humiditātē, & ita humores possunt dici puri altero duorū modorū, aut quia separati ab alijs hūoribus, aut quia carent illa serositate, quæ eos indigere dicebamus, & tūc si talis humor est biliosus, aut sāguinis naturā refert: efficitur nocuus, & febres ualde malignas iducit. Vnde Galenus secūdo de facultatibus naturalibus ita scribit: biles aliæ sūt meracæ & puræ, aliæ sero quodā imbutæ. Sūt autē circa ea q̄ diximus, duo textus apud Galenū qui frontibus oppositis pugnare uidētur, inquit enim secūdo de tēperamētis. Sedimētū sāguinis & fex atra bilis est, frigidior & crassior sanguine, sicut flaua bilis lōge calidior: frigidissimū uero omnū quæ i animali habētur:

pituita est, instrumentum autem quo hæc cognoscuntur, est sensus tactus, in libro autem de morborum causis ita scribit. Flava bilis potestate calida est, & sicca, atra sicca, & frigida, sanguis calidus, & humidus, pituita frigida & humida. Videtur esse discrepatio, cum modo appellet flauam bilem actu calidam & siccam, modo potestate quo loco contradixisse sibi Galenum Moses Aegyptius arbitratus est, falsus mea quidem sententia. actu enim ut ego sentio talis dicitur, quoniam non oportet ut reducatur ad actum, ut suum opus producat, potestate calida, & sicca censetur, quoniam potest talem effectum facere, quando enim in uentriculo ea continetur, perpetua siti urgemur, ubi per uomitum eiecta est, sitis recedit. Sic sanguis potest dici calidus & humidus potestate & actu, quoniam in se iam habeat calorem, & illum producere possit, ut gladius dum lignum secat, posse secare diceretur, non enim iam finderet, nisi posset. atq; cum hæc rudi minerua sint à nobis explicata, reliquum est ut ad secundam partem pedem feramus, in qua altius hæc sunt repetenda, & dicamus cum Galeno in libro de sanitate tuenda, & tractatu de constitutione artis medicæ, quia siccitas, & substantiæ totius fluor, & euaporatio, quam insitus calor excitat, in nobis continenter procedit, hinc oportuit cibos & potum afferre, & artem obtinere, quæ saluti corporum præficiatur. Si enim impatibile, omnisq; affectionis corpus nostrum expers esset, sicut adamas, minime artem ullam requireret, quæ ei tuendo præsideret, quoniam uero duplices corruptionis causas obtinet internas: scilicet siccitatem quæ continue augetur, & substantiæ totius fluorem, ideo opus fuit arte, quæ eius incommoda sarciret atque corrigeret. Nam cum tota moles animalium in perpetuo fluxu sit, ni similis altera substantia, pro ea quæ defluxerit, subrogetur, cita morte præmeremur: cibo igitur quicquid substantiæ siccioris effluxit, restituimus, potione quicquid humidioris. atq; hic rursus summo-pere considerandum est, quod si cum Galeno potius quam cum arabibus stemus, ars hæc quæ prouidet, curamque gerit sanitatis, quam medicinam nuncupamus, est una artium factiuarum, & non sciëntia, ut passim iactatur, ita enim Galenus in libro de constitutione artis medicatiuæ scribit. Medica facultas ex earum numero artium censebitur, quæ iam factum opus instaurant, non autem ex illis quæ nouum efficiunt. Nonnullæ siquidem artes ipsas res operantur, ut textoria, & coriaria. quædam uitiata corruptaque resartunt, ueluti cæ artes, quæ laceras uestes, & disruptos calceos consuunt, & uersus finem eiusdem libri ita narrat. Est igitur medicina una factiuarum artium, non tamem simpliciter, ut ædificatoria, & fabrilis, sed ueluti quæ collapsas ædes, aut aliquam domus partem resartunt.

ANTONII LODOVICI.

ex quo unum corolarium egregium contra communes deduci potest, quod secundum Galeni mentem corpus humanum non debet statui subiectum considerationis in medicina. Cum enim medica facultas sit ars reſectiua, ut diximus, per id quod reſſicit non per id circa quod operatur: est à cæteris artibus distinguenda, cum nihil uetet uarias artes circa eandem rem reſiciendam uersari. Nam alia quidem ars est, quæ imbricum, alia quæ tegulas, alia quæ pauimenta inſtaurat, nec differunt inter se domus ipsius ratione, sed propter illud quod reparatur. Cum itaq; medicina & aliæ artes circa corpus humanum uersari possint, aliud in eo reſiciendo, uel conseruando, per sanitatem non per corpus humanum separandam esse ab alijs satis constat, cui etiam sententiæ Galenus in libro de ſectis subscribit dum ait Scopus medicæ artis sanitas est, finis autem eius possessio. quod etiam Georgius Lecapenus in libello quem de ſyntaxi cõposuit, manifeste sensit dum ait. Omnis ars rationalis, & actiua subiectum habet, & finem, ut philosophia subiectum habet omnia entia, finem autem ut deo homines quoad possunt similes euadant, medicina cum circa humana corpora incumbat, pro fine habet sanitatem. sed redeamus illuc unde sumus digressi. Quia igitur necessarium erat nutriri animalis particulas, ideo rationabiliter natura uias plurimas in corporibus diuisit, quasdam quidem publicas & communes, per quas omnia nutrimenta defferentur, & quosdam uelut angiportus, & angustas uias deuehentes ad singulas partes alimentum. Sed maxima & prima omnium uia est canalis qui œsophagus dicitur, per quem alimonia ab ore ad uentrem ueluti ad promptuarium aliquod commune omnium particularum in medio animali constructum defferitur, qui ut suum munus commodius perficeret, tunicam duplicem obtinuit, interiorem ex fibris longitudinalibus ad trahendum, exteriorem ex latitudinalibus. quæ quidem duo fibrarum genera mutuas operas sibi præstant. atq; hinc patet cur facilius sit deglutire q̄ uomere, quod scilicet deglutiatur duabus tunicis uentris agentibus, interna attrahente, externaq; simul irudente, uomatur autem officio tantum exterioris. Stomachus ergo seu uentriculus tanq; diuinum non humanum quoddam sit opifitium laborat circa cibaria primo labore: mox ut à gula œsophagouæ suscepit. ut enim in bene inſtitutis urbibus qui circa tritici elaborationem uersantur: siquid terræ, aut lapidum, aut siluestrium seminum simul cum eo inferatur, præpurgant, ita uentris uirtus, quod noxium in cibis est, & alendo ineptum, pellit deorsum. reliquũ cõmodius efficiens, uenis quæ ad epar & intestina feruntur, distribuit. Et ueluti onerũ portatores in ciuitatibus mūdatur in præptuario frumētũ, ad aliquã cõmunem totius urbis officinam, ut molam & cocturam subeat, defferunt, eodem modo

uenæ elaboratum in uentre cibum, ad locum quendam concoctionis communem (quod epar uocamus) baiulant, atque deportant, ingressus autem & accessus ad regionem hanc portæ epatis nuncupantur, quia ueluti nequaquæ quis temere in ciuitatem pedem intulerit, ni prius portas ingrediatur, ad eum modum ni cibus per hunc locum transeat, nunquæ ad epar penetrabit. at uero iocinus ipsum postquæ nutrimentum accepit, perinde ac à famulis quibusdam præparatum, & habens rudem quandam, & obscuram subfigurationem, & descriptionem sanguinis (ponimus enim in mesaraicis uirtutem quandam sanguificam communicatam à carnositate epatis) superaddit perfectum ornatum ad sanguinis delineationem. Epatis autem inest uirtus sanguifica ratione propriæ carnositatis. atque hinc uenulæ quædam tenuissimæ per eius substantiam totam disperguntur, ut melius eius carnem cremor à uentriculo sibi commissus attingeret. Est autem epatis substantia ueluti sanguis à quo omnis uapor abiit, & crassior redditus, atquæ hinc sanguis rubedine uestitur, cum enim singularum particularum proprius sit finis & scopus assimilare sibi id quod alteratur, simili modo dum chylus à iocinore conuertitur, secundum illius naturam crassior se ipso multum, & rubicundior euadit. crassior namquæ chylo qui in uentre: sanguis est, quæuis subtilior sit carne epatis, cum in illam nondum sit perfecte transmūtatus. Sed insurgit hic medico dignissima dubitatio, cur natura cum uenas mesaraicas deferentes chylum ad epar uniuertit ad portas, rursus ipsas per epatis carnositatem in minutissimas uenas diuiderit. uidetur enim temere uniuisse. Deinde cum posset in hoc uiscere unum uentrem magnū efficere, cur in pinnulas multas & fibras secreuit, ad quam pulcherrime secundum Galenum quarto & undecimo de usu partium dicendum est, quod id factum est, ut in uiscere nutrimentum immorans, in sanguinem perfecte transmūtetur. Si enim fecisset sicut in corde, ita in epate unum magnum sinum, perinde ac cisternam, aut lagunculam quandam, deinde per unam uenam in ipsum epar intromitteret sanguinem, per aliam uero extraheret, ne breuissimo quidem tempore in epate remaneret cremor ex uentre delatus, sed uelociter per totum uiscus pertransiret. Ut igitur multas traheret moras, & perfecte alteraretur, meatuum angustia factæ sunt. Quemadmodum in uentre pyloròs hoc est ianitor angusto nimis exitu productus est, ne quid integre non elaboratum excederet. Et in intestinis inuolutiones eadem ratione factæ sunt. Ita in testibus ut diu permaneret semen, arteriæ & uenæ multi formiter inuolutæ creatæ sunt. Sic & rete mirabile magis in cerebro inuolutū est, quæ reliqua omnia quæ diximus, quoniã maiori subactione spiritus animalis eguit, quo rerū cõtèplationi & organis sensuū incūbinus. Ut enim Galenus inquit

ubi natura uult diutius nutrimentum manere, ibi transitum difficilem operatur. Si igitur unus magnus uenter fuisset constructus, non mansisset diutius in epate sanguis, quod ut ne fieret, uenulae gracillimae, per eius substantiam distribuuntur. Ergo cum succus ille chylosus ad epar defertur, quemadmodum in mero qui non dudum sit à racemis expressus, si propter calorem innatum quem habet, alterescat, duo excrementa proueniunt, alterum leuius, & aereum, qui flos dicitur, alterum grauius, & terrestrius quod fex & amurca nuncupatur. Simili pacto in chylo per alterationem à carnositate epatis, quod supernatat, dicitur flauaibilis, residentia & sedimētum atra: medium uero eorum sanguis est. Sed maximam naturae sollertiā in eo nunquā satis admirari decet. soli enim uentri & maxime eius ori (quod stomachum proprie uocant) sensum indigentiae & inanitionis instituit, excitantem & pungentem animal, ut afferat cibos, quibus ipsum nutriatur. quod rationabiliter factum est, cum enim totius corporis particulae nutrimentum à uenis oriuntibus à caua trahāt, ipsa autē caua ex uenis epatis, & hae iterū ex ijs quae ad portas, & illae rursus ex uentre & intestinis, cumquē nulla supersit particula, ex qua uēter accipiat, necessum fuit animalibus, ut uentriculum escis extrinsecus comparatis replerent, in quo maxime à plantis differre dignoscuntur, quae promptuarium suppositum & submissum, ipsam (inquē) terrā habētes, cui adnatæ & complantatae semper assidēt, nunquā non habent copiam eius quod eas nutriturum est. ipsi autem substantiae animalium non erat cōueniens alimenti ex terra attractio, nam longe à tellure absunt, & motu uoluntario utuntur, & locum ex loco permutant, & hoc est quod dixit auerrois in libris de anima (quāuis ut arabes solent, bese potius ceu nutu quodā protulerit) oportere, ut animalibus adsit appetentia iuuatiui & nocitiui, quoniam alimentum animalium non est in potentia in pluribus rebus sicut accidit plantis. Illud uero hac in parte summopere aduertendū arbitror: quod uentriculus non ideo concoquit cibos, ut alijs membris eos reddat accommodos. sic enim non naturae esset organum, sed animal ratione praeditum. inquit enim Galenus capite tertio libri de motionibus dubijs. Quodlibet mēbrū proprio intendit commodo & reparationi, nec quicquid de alijs, meditatatur. Sic epar nō cōuertit chylum in sanguinē ratione aliorum membrorum, sed propter se. ordinatur autem in usum aliarum particularum à natura uniuersali, de cuius intentione multa in rebus sunt, quae non fierent ex parte particularis agentis, ut quod aqua in sublime ascendat, ut inane euitetur. nam quāuis motus ad superna aquae disconueniat, cui naturalis latio ad inferna fuit contributa, tamē ut uniuersitati obtemperet, nōnunquā in altum scandit. Sic igitur cor cum pulsus non cōcitet, ut alia membra refrigerentur, sed in priuatam utilitatem, abutitur